

Píše Viewegh sociologické romány?

Z jakých románů poznají lidé za čtyřicet let, jak naše společnost vypadala? Viewegha asi nevynechají

Kritikové Michala Viewegha už poměrně dost odepsali, čeští i zahraniční čtenáři nikoli. Román není jenom uměleckým dílem, ale je také obrazem společnosti. Jak obstál autor českého středního proudu, kterým Viewegh nepochybně je, v roli sociologa?

Mezi literaturou a sociologií je zvláštní vztah. Zatímco spisovatelé měli kdysi ambice sociologů, mnozí sociologové čerpali své vědění o společnosti z literatury. Například Balzac chtěl v literatuře vytvořit jakousi obdobu toho, co dělala zoologie, totiž analyzovat sociální druhy, ze kterých se skládá francouzská společnost. Podobně i Zola, zkoumající lidského živočicha.

Marx a Engels zase tvrdili, že četbou Balzaka se naučili více než od profesionálních ekonomů a historiků. Americký sociolog P. L. Berger dokládá své úvahy o duši moderního člověka rozbořením díla Roberta Musila *Muž bez vlastností*.

Sociologický román

Existuje dokonce i žánr, kterému se přímo říká sociologický román. Můžeme k němu řadit například knihy, které píše o rozličných profesních prostředích Arthur Hailey. Kromě knih tohoto typu, které jsou jakousi oslavou kapitalistické dělby práce, však můžeme za sociologický román považovat každé dílo, které přesune svou pozornost od komplikovaného dění uvnitř lidské duše k více či méně komplikovaným dějům v lidské společnosti. Pro sociologa je tu vděčným polem zkoumání literatura středního proudu. Ta si ze své podstaty nemůže dovolit ani přílišné psychologizování, ani zcela banální zjednodušení braku.

Paradoxně je střední proud v něčem realističtější než vysoké umění. Všichni víme, že většina našich současníků ničím nepřipomíná metafyzické rozervance z Bernanosových románů. Česká společnost zase sotva připomíná svět románů Topolových, Kratochvilových nebo Urbanových. Naštěstí však ani ne svět pozdního Párala. Připomíná spíše romány Michala Viewegha.

Není-li Viewegh přímo autorem českého sociologického románu, můžeme konstatovat, že jeho psaní má přinejmenším výrazné sociologické rysy. Jejich limity můžeme konstatovat předem. Viewegh je autorem ze středních vrstev, píšící o středních vrstvách a pro střední vrstvy. Zajímá ho životní styl určitého segmentu lidí a ostatní životní stránky pomíjí. Stylem „poznámky pod čarou“ jejich existenci sice konstatuje, aby bylo jasné, že ví o existenci smrti, stárnutí nebo nezaměstnanosti, ale netvoří těžiště jeho zájmu. Jako spisovatel se nevyhýbá sociálním temnotám, ale píše jen o těch, které jsou „fotogenické“. To je ovšem věcí volby. Masaryka taky zajímala sebevražda, a ne třeba homosexualita.

Pohádka o raném kapitalismu v Čechách

Už svou *Výchovou dívek v Čechách* (1994) vyvolal Viewegh zklamání nesené tónem „my jsme ti, chlapče, věřili, v tvých začátcích tě podpořili, a ty tohle“. Zřejmě proto, že kritiky zaskočil román vystavěný na půdorysu pohádky. Podnikatel Král má dceru Beátu ponořenou do hluboké letargie. Vysvobodit ji má mladý učitel pověřený vyučováním kreativního psaní.

Motiv buzení princezny je zasazen do první poloviny devadesátých let v Česku. Autor líčí fenomény doprovázející nové české zbohatlivství: rozklad podnikatelské rodiny, strach z nepřátel, nemožnost vystoupit z krysích dostihů pololegálního podnikání, představa, že za peníze lze opatřit vše. Tedy smýšlení, které ve zlaté době „Klausova kapitalismu“ ovládalo určitou vrstvu společnosti. Demonstrativní konzum, jehož představitelem je právě Král, ovšem k pocitu vnitřního uspokojení nevede.

Přechod od komunismu ke kapitalismu je příznačně spojen i s dalšími téměř feudálními motivy. Podnikatel - panovník žije v sídle sřeženém bičici - osobními strážci. Není také jen autobiografickou okolností, že vypravěčem *Výchovy* je český učitel. Autor tak může rozehrát svou vlastní variantu „třídního střetu“. Český učitel i spisovatel mají podle obecného povědomí zastávat jakousi buditelskou roli, ale této představě se Viewegh zřejmě vysmívá. Učitelské i umělecko-terapeutické snahy tu končí katastrofou. Slovo nemá tu moc, kterou mu intelektuálové přičítají. Dočasný úspěch přinese jen Eros.

Beátu můžeme považovat za „ideální typ“ příslušníka své věkové vrstvy: je to mladý člověk, který prožil společenský zvrat někdy v období puberty, takže nemohl subjektivně prožít pocit vysvobození z totalitního režimu a nabídku nových šancí. Bohatství už doma mají, takže ani uspokojení selfmademana není k dispozici. Co zbývá? Beátino přimknutí se k ekologické iniciativě a náboženské sektě jen ukazuje neúčinnost zvnějšku importovaných a nestrávených idejí. Dívka končí sebevraždou, což literární kritici autorovi vytýkají jako snahu snadno se zbavit literární postavy. Ze sociologického hlediska je však sebevražda logickým vyústěním ztráty životního smyslu.

Bobos na cestách

Několik let předtím, než u nás vyšel spis Davida Brookse o nové americké společenské vrstvě nazývané autorem Bobos, podařilo se Vieweghovi v románu *Účastníci zájezdu* načrtnout poměrně přesný obraz této vznikající vrstvy

„buržoazních bohémů“ v Česku. Vrstva vyznačující se rostoucím blahobytem, dobrým vzděláním, kosmopolitismem, sebedůvěrou a hodnotovou tolerancí se sice u nás ještě nepodobá svému americkému protějšku, ale podobnosti nelze ani v české mutaci bobos přehlédnout. Viewegh je s trochou nadsázky pronikákem (a bez nadsázky příslušníkem) této vrstvy.

A zase nalézáme modelové typy. Například devatenáctiletá průvodkyně Pamela je koncentrátem ideálu krásy dle ženských časopisů. Je příznačné, že tento ideál má několik variant a Pamela na sebe během vyprávění bere různé podoby. Třicetiletá svobodná Jolana je zase představitelem stále se rozšiřující vrstvy „singles“ s jejich odloženými sňatky a váháním mezi svobodným životem a manželstvím. Je vybavena jak určitou životní zkušeností, tak pocitem osobní nezralosti.

Cizinci a důchodci

Vnímání cizince jako „toho druhého“ a jeho stigmatizace je patrná například na scéně, kdy si k Jolaně v autobuse přisedne rusky hovořící Oleg. Jde o vnímání téměř fyzické. „Všimla si mnoha oděrek na jeho poničených rukou. Zlomeného nehtu. Ty ruce v ní vzbuzovaly trochu odpor. Podívala se nenápadně na jeho šaty, ale ty byly čisté. Jenom na příklopcí - ale možná, že se jí to jen zdálo - jako by měl malou skvrnu. Nasála nehlučně nosem vzduch, avšak nezdálo se, že by páchl.“

Tradičně silný je Viewegh v popisu verbální i neverbální komunikace. Například ve scéně, kdy se v autokaru důchodkyně postaví kvůli bolesti nohou do uličky, ovšem nikoli po směru jízdy, ale proti němu. Tím je prostor okamžitě „předefinován“ a zábava účastníků už nemůže pokračovat tak jako předtím. „Rozpaženými rukama se držela madel na obou stranách. Otřesy autobusu roztřáslly svaštělé a ochablé svaly na jejích bledých pažích. Hovory podivně vážly a autobus po dlouhé době skoro ztichl.“

Účastníci jsou s trochou nadsázky jakousi případovou studií malé komunity. S jistou nadsázkou nazývá toto prostředí „joyceovský mikrokosmos“. Kromě proklamovaného cíle, který může představovat například slogan cestovní kanceláře, jsou tu i cíle další: inspirace pro psaní románu, snaha zachránit rozpadající se manželství, hledání partnera, zájezd jako dárek rodičům.

Rehabilitace šedé zóny

Podíváme-li se na výčet postav z následujícího románu, Zapisovatelé otcovské lásky, zase najdeme naše postavičky ze středních vrstev. Otec - důstojník, matka - učitelka, dcera Renáta - moderátorka, syn spisovatel. Milenci dcery Renáty jsou: intelektuál - fotograf, architekt, úředník v bance. V knize ještě vystupují: literární kritik, knihkupec[8230] atd.

Kromě pokračující demytizace role spisovatele (zapisovatele) se tu objevuje rehabilitace vojáka z povolání. Sám výraz zapisovatel označuje cosi pouze reprodukčního, není tu patrná žádná snaha o vyzdvížení role psaného slova do výšin. Zapisovatel V. je - podle svých vlastních slov - „úchyl“. Smířlivý je také autorův pohled na svět komerční televize. Vždyť sestra zapisovatele V. je moderátorkou pořadu třináctá komnata, který je jakousi parodickou obdobou někdejšího pořadu Tabu na Nově. Rodina „zapisovatele V.“ je typickým představitelem šedé zóny. Otec byl komunist, ale nikoli z přesvědčení, atd. Opět jeden z antihrdinů české literatury. Jeho protipólem je postava Viktora, Renátina přítele, ztělesněný stereotyp nonkonformisty. („Vysmívali jsme se každému průměru, vysmívali jsme se té prasečí evropské civilizaci. Vysmívali jsme se lidem, kteří jenom chodili do práce a nakupovali, aniž by se - jak říkal Viktor - třeba jen jednou jedenkrát dokázali vydělit ze svého tupého bytí, aby se sami uviděli a jako vidoucí se vrátili zpět do bytí zcela nové kvality.“)

Vieweghovo psaní je zřejmě útokem na to, co Václav Bělohradský nazývá „morální kyč“. Stálo by za úvahu, proč je nonkonformní intelektuál u Viewegha tak často předmětem nelibostné karikatury. Dokonce ještě nelibostnější než onen démon devadesátých let jménem Václav Klaus.

Atomizace vztahů ve světě Ikey

Tématem Povídek o manželství a sexu není jen historie rozpadajícího se manželství a porozvodového období v životě postavy jménem Oskar. Je to také popis odcizení, do jakého se propadl moderní sekularizovaný člověk po zhroutilí partnerského života. Svatyněmi tohoto člověka se stávají haly letišť a hypermarketů. Znovu se i tady v mnoha zmínkách vrací životní kultura bobos. „Veliká zrcadla na toaletách v odletové hale odrážela i tentokrát tu nejlepší podobu, jaké byl Oskar vůbec schopen: byl vysprchovaný, oholený, měl umyté vlasy a voněl parfémem Hugo Boss; na sobě měl kromě již několikrát zmíněného nového saka a košile čerstvě vyprané a vyžehlené černé džínsy a pod nimi kvalitní hedvábné trenýrky. Měl také nové ponožky a pečlivě vyčištěné boty. ([8230]) Na toaletní potřeby si dokonce koupil celokožené pouzdro. ([8230]) Vypadá snad na člověka bydličího v paneláku? V tomhle saku za čtyři a půl tisíce a s tímhle kufrem? Málokdo z cestujících měl tak pěkný kufr.“

Oskar nepoznává sebe prostřednictvím druhých, ale prostřednictvím zrcadla, které však odráží pouze vnější atributy.

Dekonstrukce českého muže

Knihy Román pro ženy by se dala označit za ironický obraz českého muže, který stále ještě nedosáhl kvalit svého západního protějšku. Vnější atributy si již osvojuje, ale deficit kulturního a sociálního kapitálu nelze dohnat v nějaké zkratce. Vždy se objeví detail, který ho prozradí. Kontrastem k českým mužským improvizacím je postava matky hlavní hrdinky. („V tranzitu máma nejprve zajde do Duty Free Shopu, vyzkouší si vzorek hydratačního

krému Clinique, přičichne si k novému parfému Gucci (pokud má peníze, koupí si ho) [8230] s rozevřenou francouzskou Elle v ruce čeká na odlet[8230]“) Protože však autor ani zde neopouští svůj smířovací tón, je kniha zároveň implicitní apologií českého muže. Komunistům a postkomunistům ho deformovaly, ale Viewegh dává najevo, že břemeno, které je na muže a ženy v době společenského zlomu naloženo, je až příliš těžké.

Je Viewegh sociolog?

Kam zařadit poslední román *Báječná léta s Klausem*? V převedení skutečnosti do typizovaných obrazů došel zde zatím autor nejdále. Třeba věta: „A Klaus bezostyšně navrhuje Českou televizi zprivatizovat!“ zlobila se Kvidova matka.“ Těžko si představíme, že tuto větu někdo pronáší v reálném světě. (Ovšem ani ve filmu. Představte si ji pronesenou takovou Libuší Šafránkovou.) Nejde o to, že by nechuť nemohla být tvůrčí silou. Vzpomeňme si na posedlost, s jakou Joseph Heller glosuje počiny Henryho Kissingera v Goldovi za všechny peníze. Z literárního hlediska je škoda, že autorova nenávisť k panu profesorovi není hlubší.

Viewegh je autor sociologického typu. Na rozdíl od autorů, kteří jsou považováni za tvůrce tzv. hodnotné prózy, nepíše ani tolik o stavu lidského nitra, jako spíše o podobě jednoho segmentu české společnosti. Píše o roli muže a ženy, o proměnách a různých významech jazyka, vzniku nových společenských vrstev a nových formách životního stylu. Až bude chtít někdo za třicet nebo padesát let něco vědět o životě české společnosti na přelomu tisíciletí, bude pro něj Vieweghovo psaní poměrně vědní zdroj. Co napíše dějiny literatury, už není předmětem sociologie.

HORÁČKOVÁ, Alice. Viewegh: Můj rok zas tak báječný nebyl. *MF Dnes*, 2006, roč. 17, č. 104, s. C7.

04.05.2006 - ALICE HORÁČKOVÁ - Kultura - str. 07

Můj báječný rok zas tak báječný nebyl, říká Viewegh

Praha - Jako jediný současný český spisovatel prodává romány v padesátitisícových nákladech. Ve své novince se však Michal Viewegh vzdal románových postav a před čtenáře předstupuje se svým životem. Dnes vychází sedmnáctá Vieweghova kniha *Báječný rok - deník*, v němž autor dle svých slov „poměrně poctivě, otevřeně a bez stylizace“ popsal prožitky loňského roku, všechny důležité radosti, smutky, poklesky i návaly zuřivosti.

* Začneme obměnou pubertální hry z vašeho deníku o třech věcech, které byste na sobě rád změnil. Co byste změnil na báječném roku 2005?

Diagnózu otce, samozřejmě. Zemřel letos v březnu. V této souvislosti by bylo asi nevkusné říkat, že bych si třeba taky rád vylepšil loňské recenze.

* Báječný rok to tedy navzdory názvu nebyl...

Název jsem vymyslel dávno předtím, než jsme se o otcově rakovině dozvěděli. Titul musí především komerčně fungovat a adjektivum „báječný“ je moje zavedená značka -což říkám v záměrné nadsázce. Je to přímá narážka na *Báječná léta pod psa*, nebo chcete-li s Klausem, čímž jsem zamýšlel naznačit, že ani ten můj rok nebude zřejmě úplně báječný - to je člověku po čtyřicítce jasné už 1. ledna...

* Podle anglického prozaika Juliana Barnese je dobrá kniha jako nádherné hodinky, které chceme instinktivně otevřít. A i když spisovatelé stavějí své osobnosti na odív, knihy jsou prý jejich nejlepší částí...

Souhlasím, že román by měl být strhující příběh, který si čtenáře rychle podmaní a tak dále... Jenže základním principem deníku není efekt, ale autentičnost. Deník určený k vydání by měl být stylistickou či myšlenkovou exhibicí, ale především co možná poctivou zprávou o autorově životě. V deníku by autor neměl kouzlit se slovy, ale - obrazně řečeno - přiznat hemoroidy. Já vnímám deník jako jakýsi obsáhlý dopis kamarádům, blízkým i čtenářům, kteří se mnou aspoň trochu sympatizují. Je to můj vlastní příspěvek do diskusí o mně.

* Nebylo vám někdy líto, že se za románového Huga, Kvida či Oskara nemůžete schovat? Četla deník vaše manželka?

Chci-li se postavit ke svému životu co možná čelem, nemohu se schovávat za šifry či pseudonymy. Ano, jdu s kůží na trh, riskuju, ale osvobozující účinek každého podobného coming-outu předpokládá maximální možný podíl pravdy. Všechno, co v deníku je, je pravda. Když jsem pravdu výjimečně napsal nemohl, napsal jsem třeba „Cenzurováno“... Nemohu totiž nadřazovat autentičnost nad ohleduplnost. Veronika deník zatím nečetla. Až to udělá, dočte se nejen věci, které jí asi rozesmutní nebo znejistí, ale i ty, které jí potěší. Nelze holt chtít po životě, aby byl pohodlný a jednoduchý.

* Fabuloval jste?

Ne, i když jsem coby bytostný vypravěč byl občas v pokušení tu či onu historku vylepšit, vygradovat -ale to jsem si zakázal. Jakožto prozaik jsem byl taky zpočátku nervózní, že nedodržuju jednotný styl, jak jsem zvyklý v románu: v deníku jsem jednou věcný a civilní, podruhé lyrický, jindy třeba napíšu pár řádků jako Ostravski

Ostravak nebo parodicky přejdu do stylu deníku Bridget Jonesové: „Dnes ráno jsem se, milý deníčku, zvažila: 86 kilo!“ K deníku tahle rozmanitost patří, je přirozené, že autor stíhá nálady, že v lednu prožívá jiné věci než v březnu - a styl to zrcadlí. Na jednom místě píšu: Copak je styl průkazka, kterou se musím každé ráno legitimovat kritikům? Nemám v deníku právo napsat obyčejnou větu „Šel jsem do kina...“?

* Myslíte, že čtenáře zajímají opětovné narážky na kritiky?

S tím souvisí jedna obecnější, zásadnější otázka: budu čtenáře zajímat já sám, jaksi bez svých knih? Je to test mé takzvané popularity - kolik lidí si koupí skoro za 300 korun knihu mých každodenních zápisků, v níž chybí velký zábavný příběh? Sám si sice rád kupuji deníky či paměti spisovatelů, které mi někdy připadají zajímavější než jejich samotné dílo - ale kolik nás takových je?

* A ti kritici?

Připouštím, že v románech jsem téhle své notoricky známé obsesi někdy podléhal příliš. Když například dneska náhodně otevřu Zapisovatele otcovský lásky a narazím na parodickou scénu, kdy je literární kritik ve sklepě umlácen lopatkou, působí to i na mě jako křečovitost. Ale do deníku tahle celoživotní naštvanost - pro mnohé jistě hysterická, nesnesitelná, únavná a nepochopitelná - patří. Bez ní by deník nebyl úplný. Jsem z recenzí vždycky rozčilený? Jsem - tak bych si neměl hrát na Buddhu.

* Píšete, že stejnou věc dokážete vyzdvihnout i zatratit. Dokázal byste napsat dva zcela protichůdné deníky, které by byly stejně poctivé?

Ne, to by jeden z nich byl nutně lživý. Tahle poznámka z deníku je inspirována následujícím výjevem: v hotelové jídelně večeří dva staří manželé a nekonečné minuty mlčí, je slyšet pouze cinkot příborů. Čili: výmluvný dokument o mrazivém manželském odcizení a tak dále... Jenže pak jeden z partnerů přisune tomu druhému talířek s oloupanou mandarinkou a vyslouží si pohlázení po ruce plné jaterních skvrn. Když k tomu pustíte Mozarta, náhle máte Romea a Julii na konci listopadu... Záleží pouze na úhlu pohledu - a ten si volíme sami. S tím jde manipulovat. Vychválit do nebe lze i text na knedlicích v prášku - přesně totéž jsem udělal v parodiích Nápadů laskavého čtenáře. A naopak. Většinu knih bych snadno uměl zdánlivě stejně přesvědčivě ocenit i popravít. Čistě podle momentální nálady či osobních sympatií k autorovi.

* Další kniha bude román?

Román s velkým R. O lidech a andělech. Dokonce poruším zavedený rytmus a vydám jej až na podzim, a nikoli jako vždy na jaře. Na psaní budu mít tudíž víc než deset měsíců. Což je při mém tempu dost času i na trilogii.

„Mou další knihou bude román s velkým R. O lidech a andělech. A vydám jej až na podzim.“

Michal Viewegh

Foto popis| Spisovatel Michal Viewegh
Foto autor| FOTO: MAFA - MICHAL SVÁČEK

JANDOUREK, Jan. Až příliš laskavý Michal Viewegh. *MF Dnes*, 2003, roč. XIV, č. 222, s. B8.
22.09.2003 - JAN JANDOUREK - Společnost - str. 08

Až příliš laskavý Michal Viewegh

Jednoho z nejspěšnějších českých autorů čtenáři milují, ale kritika je přinejmenším zdrženlivá

GEN - význačné osobnosti dneška: 162. díl

Když vyslovíte jméno Viewegh, napadne vás slovo bestseller. Nebylo tomu tak vždy. Vzpomínám na jednu nakladatelku, která nám v pražské hospodě na sklonku roku 1997 popisovala, jak počátkem devadesátých let přebírala jistě nakladatelství. Bylo v neutěšeném stavu. Všude spousta rukopisů, které bylo nutno s díky odmítnout. "A taky nějaký Viewegh. Nikdo ani nevěděl, jak se to vyslovuje." Slepíčka, která měla v budoucnu snést mnoho zlatých vajec, tedy nakonec zakotvila jinde. Snem každého nakladatele je prý najít recept na správný náklad. Když vytisknete knih moc, je sklad plný neprodaného papíru. Když málo, moříte se s dalšími a dalšími dotisky. Brněnský vydavatel knih Michala Viewegha Martin Pluháček tento problém nemá. Nasadí svých třicet tisíc kusů, a pak se uvidí. Jak je to možné, že se v Česku objevil tento pozoruhodný fenomén? Jiní autoři, a to i ti, kteří bývali dříve čtení a jsou stále překládáni do ciziny, jsou odkázáni na svých šest nebo třeba jen tři tisíce výtisků. Důvody Vieweghova úspěchu jsou zřejmě dva. Jednak nabízí na trh to, co lidé chtějí, jednak měl prostě štěstí.

Příchod neznámého učitele

Když neznámý učitel ze Sázavy vydal svou prvotinu *Názory na vraždu* (1990), pes po ní neštěkl. Zájem se probudil teprve po druhé knize - *Báječná léta pod psa* (1992). Společenská poptávka zřejmě zněla na román, který se s dusivě nudnou normalizační minulostí vyrovná lehkým stylem. Po ponurém tónu mnohých disidentských próz se najednou v regálech knihkupectví objevilo něco zcela jiného. "Česká literatura na tom musela být opravdu špatně," konstatuje o desetiletí později autorovo alter ego Kvido. Ať špatně, nebo dobře, Viewegh se stejně jako jiní autoři dočkal přijetí od čtenářů doma i ocenění od kritiky v cizině. Viewegh bezděky narazil jako první na zlatou žílu. To je vidět i z toho, že podobnou cestou pokračovali další tvůrci, především filmaři. Pelíšky, Kolja a podobné filmy líčí události pozdního komunismu stejně jako Viewegh s ironií a humorem. Většina národa nežila ani heroicky, ani jako zaprodanci, takže se na tuto notu snadno naladí. "Můj Viewegh mi rozumí," řekne si žena osmnáctiletá i čtyřicetiletá. Jeden den(!) po vydání knihy *Povídky o manželství a sexu* jsem mluvil s rozvedeným podnikatelem, který svůj vlastní životní osud ilustroval pomocí této knihy. To je pro autora pochopitelně větší zadostiučinění než Ortenova či jiná literární cena.

Vzestup, nebo pád?

Dalším prvkem, který už autor nikdy neopustil, je autobiografičnost. Viewegh je ve skutečnosti autorem jedné knihy, ve které vystupuje jeho alter ego pod různými jmény. Skoro se zdá, že hrdina *Báječných let* Kvido se nenarodil náhodou na prknech divadla. Hrdinové Vieweghových knih jsou čímsi jako vnímavými divadelními diváky, aniž mají velkou ambici do "děje hry" zasahovat. A pak přichází ten paradox. Z hlediska literární kritiky jasný sestup, z hlediska úspěšnosti však strmý vzestup. V roce 1993 vycházejí *Nápady laskavého čtenáře*, parodie na texty českých i světových autorů. Autor tu sice není tak laskavý, jak slibuje, ale snaha o laskavost je pro Viewegha příznačná. Někdy je jí až příliš. Tento autor se totiž bojí zla a sám nechce být zlý. Jen v občasných zmínkách se mihnou témata jako stáří, nemoci či smrt (Kvidův otec se svým propadem do šílenství je spíše výjimkou). Zlo kolem nás ho zřejmě natolik znepokojuje, že ho vytěsnil až na sám okraj. Pokud bychom měli najít autora podobné krevní skupiny, mohli bychom jmenovat třeba Davida Lodge. Ten také ví o pomíjivosti a marnosti, ale nenofí se do ní tak, aby přišel o svůj lehký nadhled.

Zklamal jsi, chlapče

Přichází období, kdy se kritiky vůči Vieweghovu psaní nesou přibližně v tomto duchu: "My jsme ti, chlapče, tolik důvěřovali, a ty jsi nás zklamal." Poslední kapkou byla *Výchova dívek v Čechách* (1994). Kniha je zcela zjevně konstruována na půdorysu pohádky o obveselení smutné princezny. Oč běží, tu autor naznačuje v prvním plánu. Místo krále je tu podnikatel Král, místo princezny dcera Beáta, vzdor jménu nešťastná. Vysvoboditelem je chudý muž z lidu. A kdo může být chudším poddaným než český učitel? *Výchova dívek* je kniha zlomová. Zatímco *Nápady laskavého čtenáře* mohly být ještě považovány za dílko "oddechového času", než přijde onen vytoužený "velký román devadesátých let" (nikdy pak pochopitelně nepřišel), *Výchova dívek* je jasným konstruktem vytvořeným s ohledem na čtenáře. Zřejmě největší problém pověstně špatného vztahu Viewegha a literární kritiky je v tom, že je poměřován měřítky "jiného patra". Viewegh píše dobrou literaturu středního proudu, která má sice někdy povážlivé propady, ale na druhou stranu se dokáže vyšvihnout i docela vysoko. V roce 1996 následuje neprávem zatracovaný a zatím nejrozsáhlejší autorův román *Účastníci zájezdu*. Kdysi jsem Viewegha nazval "literárním sociologem", a bylo tomu tak především kvůli této knize. Na základě mnoha "zúčastněných pozorování", jak tomu sociologové říkají, ze svých vlastních cest, vytváří Viewegh obraz mikrokomunity a načrtává vzájemné vztahy mezi jejími členy i jejich osobní profily. Výsledek? Řečeno zjednodušeně: Viewegh by byl zřejmě lepší sociolog než psycholog. Jeho postavy neoplývají velkými hlubinami (příznějme si však, že stejně jako značná část populace), ale jsou docela dobrými představiteli současných "typů". Viewegh má odposlouchané dialogy, ví, co takzvaně "letí", a pokud to neví, tak se to dočte v *Cosmogirl*, časopise pro mladé rebelky.

Člověk má právo být měšťák

Literární úspěch umožnil spisovateli žít od roku 1995 na volné noze. Održení od života se však nebojí. "Bydlel jsem léta na maloměstě, byl jsem na vojně, brigádníčil jsem na stavbě, u geofyziky, ve sklárnách, dělal jsem průvodčího v lůžkových vlacích, rok nočního vrátného, učil jsem tři roky na základní škole, dva roky jsem pracoval v nakladatelství..." bilancoval letos na jaře v interview. Na novinářský dotaz, zda nemá pocit, že podkuřuje měšťákoví, zatímco avantgarda proti němu bojovala, říká: "Možná. Řekněte mi ale, kdo to měšťák je? Slyšel jsem dokonce definici, že měšťák je ten, kdo si čistí zuby, luxuje a chodí do práce. Osobně bych tyhle věci lidem nezazlíval... Přiznával bych člověku právo být měšťákem - myslím hodným měšťákem." A ještě na jednu věc u něho nesmíme zapomenout. Na sentiment. Autor například nenechá zemřít staříčkou účastnici zájezdu, protože by mu to přišlo líto. Stejně tak se dokáže rozněžnit nad dívčím klnem, chudým novomanželským párem nakupujícím v IKEA, nebo sám nad sebou a svým osudem atd. I sympatizující čtenář občas zatouží, aby byl Viewegh trochu zlý. Nikoli v tom, co prozradí o svých bývalých přítelkyních, ale jaksi literárně zlý. Jako to dokážou třeba Angličané Louis de Bernières odpravující nelibost své postavy nebo Graham Greene mísící směšné a tragické. Knihou, kde slušná dávka literárního "zla" chybí, jsou *Báječná léta s Klausem* (2002). Více než román je tato kniha politickým pamfletem, a to v pravém smyslu toho slova. U autorů, jako byl Jonathan Swift, platilo, že čím více nenávisli, tím lépe. Zdařilá jedovatost Vieweghových fejetonů však v knize nevydala všechny slibné plody.

A co dál...

Přiznejme si, že život osamělého, úspěšného a přitažlivého muže se dá literárně vytežit docela snadno. S fungujícím manželstvím je to horší. Autor je tedy nucen, aby si hodně vymýšlel a opustil autobiografičnost. To Viewegh učinil již v Románu pro ženy (2001) a v poslední knize Případ nevěrné Kláry (2003). "Proto jsem poprvé v životě sbíral k románu materiál, tedy asi po dobu tří hodin. Podle Zlatých stránek jsem namátkou zavolal do jedné detektivní agentury..." Na závěr jen telegraficky, na co se zde nedostalo: V devadesátých letech se rozvedl. Z prvního manželství má dvacetiletou dceru Michaelu, z druhého několikaměsíční Sáru. Jeho knihy byly zfilmovány. S manželkou Veronikou nyní bydlí v "nízkoenergetickém domě" se šamotovou pecí na dřevo na Sázavě. Učí tvůrčí psaní na Literární akademii v Praze. Absolvuje nesčetná autorská čtení. Chystá román o životě alkoholika. Jeho hvězda stále ještě nehasne.

Odkud jsem

Z Prahy. Vlastně z Prahy a ze Sázavy. Narodil jsem se v Nuslích, v krásném secesním domě, který si na počátku minulého století postavil můj pradědeček a ke kterému mám příslušně sentimentální vztah. Prakticky celé dětství jsem však prožil na Sázavě a ani tohle provinční středočeské městečko mi kupodivu vůbec není lhostejné.

Čím vším jsem byl

Mimo jiné neúspěšným sportovcem, zamindrákovaným panicem, průměrným studentem, nočním vrátným, špatným manželem, naivním učitelem, líným redaktorem, opilcem, tzv. známým spisovatelem a podobně.

Co se mi v životě asi nejvíce povedlo

Najít se. Trochu to ovšem trvalo (viz výše).

Můj nejbližší velký úkol

Napsat nový román. A neztratit se.

Tento cyklus článků je inspirován televizním pořadem filmové a televizní společnosti FEBIO, s. r. o., vzniká ve spolupráci s touto společností a s jejím souhlasem je pro cyklus užíván název GEN.

MICHAL VIEWEGH (41): "Poprvé v životě jsem sbíral k románu materiál, tedy asi po dobu tří hodin. Podle Zlatých stránek jsem namátkou zavolal do jedné detektivní agentury..."

FOTO: MAFA - MICHAL SVÁČEK

NOVOTNÝ, Vladimír. Docela báječné retro (České posrpnové trauma očima třicátníka). *MF Dnes*, 1993, roč. IV, č. 33, s. 11.

12.09.2007 - VLADIMÍR NOVOTNÝ - Kultura - str. 07

Docela báječné retro

Dobová recenze

MICHAL VIEWEGH

Báječná léta pod psa

Vyšlo v MF DNES 10. února 1993

Zkuste vylíčit v smrtelně vážné humoristické nadsázce onu „báječnou“ epochu mezi srpnem 1968 a listopadem 1989 a neplýtvat velkými, byť právem krutě bolestnými slovy: je to vůbec možné? Třicetiletý prozaik Michal Viewegh to ve své druhé knížce *Báječná léta pod psa* (Čs. spisovatel) překvapivě dokázal. Určitě přitom neměl v úmyslu vstupovat do přímé a nepřímé konfrontace s mnoha váženými a ambiciózními díly opírajícími se o české posrpnové trauma...Objektivně však jeho knížka takto vyznívá: Viewegh je ve srovnání s dnes již nemálo tradičními výjevy z nedávné doby nesrovnatelně bezprostřednější, spontánnější, zachycuje s groteskně všedním šklebem předlistopadovou realitu, jaká zkrátka a dobře byla či aspoň mohla být. Stačilo se přece s nedávnými poměry neztotožňovat - jenže ta báječná léta byla tolik „pod psa“ právě kvůli tomu, že to zpravidla vůbec nepřipadalo v úvahu. Navíc tu autor nenápadně zbavuje aureoly nepravé mýty a ideály minulosti, jimiž se mnozí tak báječně opájeli: možnost služební cesty na Západ, rodinná dovolená v Jugoslávii, takykariéra pod patronací provinčního stranického tajemníka...

Vieweghova próza je neobyčejně svěžím počtením, půvabně, s bizarním šarmem a zkarikovanou noblesou vtipně reagující na náš nedávný český svět, načrtávající jeho dějinné tragédie i každodenní otupující šlendrián, ukazující

rub jeho okázalé „báječnosti“ a líc jeho neméně „báječného“ ohlupování. Zdá se, že tato próza na rozdíl od jiných knížek vyšla v pravý čas. Představuje se tu literární generace třicetiletých, zaznívá v ní jejich životní filozofie - a kdo by nevěřil, že báječné mládí Vieweghových vrstevníků bylo opravdu pod psa?

Viewegh očima kritiků. *MF Dnes*, 2005, roč. XVI, č. 103, s. C7.

03.05.2005 - Kultura - str. 07

Viewegh očima kritiků

Názory na vraždu (1990)

ALEŠ KNAPP; známka: 3

Prvotina ještě neslibuje, že z Viewegha bude úspěšný spisovatel. Připadala mi příliš vážná, chyběla mi tam Vieweghova snaha o humor.

JOSEF CHUCHMA; známka: 2

Talentovaný debut, v němž autor projevilschopnost vybudovat příběh, aniž musel tonout v doslovnosti „předčasných memoárů“.

Báječná léta pod psa (1992)

ALEŠ KNAPP; známka: 2

Velmi dobré zacházení s předlistopadovou minulostí, hlavně proto, že z románu nečistší zapšklost vůči minulému režimu a není tam přítomno politické moralizování.

JOSEF CHUCHMA; známka: 1

Dosavadní vrchol autorovy tvorby; jakkoliv diskutovaný. Kniha zůstane v dějinách české literatury jako výrazný pokus podat humorný obraz nehumorné doby.

Výchova dívek v Čechách (1994)

ALEŠ KNAPP; známka: 1

Hravé dílko o výchově, které ku prospěchu věci postrádá to, na čem vychovatelé často bazírují - mravokárnost. U zahraničních kritiků měla kniha větší úspěch než u českých.

JOSEF CHUCHMA; známka: 3

Love story vypravěče k dceři zazobance se skvěle prodávala a Viewegh si tímto románem „vytzužil“ postavení žádaného autora. Kritice přišel příběh povrchní.

Účastníci zájezdu (1996)

ALEŠ KNAPP; známka: 2

Důkaz autorovy pozorovatelské schopnosti a smyslu pro detail, líbí se mi zde humor, který může někomu připadat „pubertální a nejapný“.

JOSEF CHUCHMA; známka: 3

Galerii Čechů vyjíždějících k moři proplétá polemika s literární kritikou. Kniha je rozpolcena mezi pasáže „pro lidi“ a vzkazy „pro kritiky“.

Zapisovatelé otcovský lásky (1998)

ALEŠ KNAPP; známka: 3

Kniha má dobrý záměr z hlediska kompozice, ale autorovi se nepodařilo překonat vlastní stín a snahu být „zasloužilým tatínkem“. Uvítal bych více cynismu a sebeironie.

JOSEF CHUCHMA; známka: 3

Ilustrace otcovské nejistoty, stesku a lítosti z toho, jak se dcery vzdalují. Naléhavost tématu je rozměněna v drobných, jen ve sledu více či méně vtipných scének.

Povídky o manželství a sexu (1999)

ALEŠ KNAPP; známka: 3

Je tam pár skvěle vymyšlených příběhů, například když se učitel potká se svou žačkou v nevěstinci. Ale zdaleka ne všechny mají na povídku dostatečně vyhraněnou pointu.

JOSEF CHUCHMA; známka: 3

Jedenadvacet povídek o vztahových peripetiích spisovatele Oskara. Nevyrovnaná kniha, s několika výstižnými

texty o tápavém životním rozpoložení hlavního hrdiny.

Román pro ženy (2001)

ALEŠ KNAPP; známka: 2

Při bližším ohledání lze knihu chápat jako parodii na román pro ženy. Možná by neškodilo trochu v tom parodickém přístupu přitvrdit.

JOSEF CHUCHMA; známka: 3

Obrana životní „normálnosti“ a ženského světa před intelektuálskou nabubřelostí jistých mužů. Svět je tu hezky černobíle přehledný.

Báječná léta s Klausem (2002)

ALEŠ KNAPP; známka: 5

Nepovedený politický úlet, agitka kombinovaná s rodinným kýčem. Ze špatného úmyslu může vyplynout pouze špatný výsledek.

JOSEF CHUCHMA; známka: 3

Jakási variace na Báječná léta pod psa, jenže v pasážích o politice značně pamfletická. Lepší jsou pasáže rodinné.

Případ nevěrné Kláry (2003)

ALEŠ KNAPP; známka: 2

Záslužný pokus, trochu v duchu francouzského libertinského písemnictví. Autor si umí pohrávat s lidskými vztahy a záměnami partnerů.

JOSEF CHUCHMA; známka: 3

Kompozičně hravý román o vášni a žárlivosti, o důsledcích, které s sebou nese překročení některých zásad a mezí.

Vybíjená (2004)

ALEŠ KNAPP; známka: 1

Vyzrálý text vyzrálého autora. Zároveň oceňuji, že Viewegh nedospěl k takovému „zmoudření“, jaké by od něho možná někteří čekali. Melancholický úsměv se tu stává zcela novým aspektem jeho tvorby.

JOSEF CHUCHMA; známka: 2

Skládačka o několika čtyřicátnících našich dnů. Nejvýraznější z Vieweghových knih od Báječných let pod psa. Prokazuje v ní pozorovací talent a cit pro bolestně prožívání času.

(Známkování 1-5, jako ve škole)

CHUCHMA, Josef. Ó díky, náš veliký učiteli demokracie! *MF Dnes*, 2002, roč. XIII, č. 121, s. B8.

25.05.2002 - Josef Chuchma - Kultura - str. 08

Ó díky, náš veliký učiteli demokracie!

Zápisník Josefa Chuchmy

Češi nakrújací filmy a chodia do kina - tak zní titulok článku pracovníka Slovenského filmového ústavu Miroslava Ulmana v 19. čísle bratislavského týdeníku Domino fórum. Samozřejmost, s níž ten nadpis na nás může působit, má na Slovensku úplně jiný nádech - totiž určité závisti, lítosti, hořkosti, povzdechu, neboť tamější kinematografie se již roky nachází ve stadiu téměř klinické smrti. Ulman byl hostem festivalu Finále Plzeň 2002, který je vždy bilanční přehlídkou českého filmu za uplynulý rok. Organizátoři mi zdůrazňovali, píše autor, že by rádi navázali na česko-slovenskou tradici tohoto podniku, ale "Slovensko jim už nemá co nabídnout". Ulman zmiňuje kuriózní zastoupení slovenských režisérů Martina Šulíka a Juraje Johanidesa na Finále 2002: první hrál epizodní roli faráře ve snímku Alice Nellis *Výlet*, druhý roli obhájce v Michálkově *Babím létě*. A jeden údaj o návštěvnosti na Slovensku: snímek Davida Lynche *Příběh Alvin Straighta* tam celkem zhlédly asi čtyři tisíce lidí. Zaplevelení národním sebemrskáčstvím, které je svého druhu slepotou a jednou stranou téže mince, na jejíž straně druhé se nachází naše vidlácká nabubřelost, zapomínáme, že leckdy disponujeme hmotnými i duchovními statky, které sice nejsou středobodem světa, nicméně někdo, dokonce i třeba nedaleko od nás, by velmi rád byl i za ně.

* "Život v naší zemi nevidíme černobíle a už vůbec ne černě," prohlásil v pondělí 20. května na předvolební konferenci ODS Václav Klaus a pár vteřin poté řekl: "Užili jsme si dvanáct let svobody, užili jsme si „dvanáct báječných let s Klausem“ a o demokracii jsme se toho hodně naučili. Méně se toho - bohužel - naučili někteří čeští

spisovatelé... " Klaus nikoho nejmenuje a ten plurál tam vložil pro jistotu; ostatně spisovatelé ve většině beztak jsou, jak on přece dobře ví, levičáci. Nicméně i přes tu nekonkrétnost míří jasně - na Viewegha, neboť ten napsal románek Báječná léta s Klausem. Protože v něm profesora nešetřil a i v jiných svých vystoupeních se Viewegh staví jako Klausův odpůrce, stranický boss jej oceňuje jako toho, kdo se nenaučil demokracii. Vynikající ukázka nečernobílého myšlení: demokracii se naučil ten, kdo šel a jde s Klausem, ostatní, líní lemplové neschopní se dozdělat, zahodili svou životní šanci. Jazyk je ovšem ještě nemilosrdnější než kastující pražský profesor. Když Klaus řekne "o demokracii jsme se toho hodně naučili", a nikoliv "demokracii jsme se naučili", poví tím o sobě víc, než chce. Nasloucháme-li jeho slovům nikoliv jako agitačnímu hluku, při němž "na slůvku" nesejde, nýbrž každé to "slůvko" pojmáme jako projev Klausova osobnostního ustrojení, pak při domyšlení volebního sloganu "vstříc novému osudu" poněkud mrazí.

ŠÍDLO, Jindřich, ŠIMŮNEK, Petr. Viewegh: O Klausovi už mluvit nechci. *MF Dnes*, 2004, roč. XV, č. 74, s. A7.

27.03.2004 - JINDŘICH ŠÍDLO, PETR ŠIMŮNEK - Názory - str. 07

Viewegh: O Klausovi už mluvit nechci

S nejprodávanějším spisovatelem o zlém bulváru, zlých kritikách, účtech s Klausem a Uníí svobody

Sobotní rozhovor

Je nejprodávanějším českým spisovatelem, který proslul svými nepříliš vřelými vztahy s částí médií. Nejdřív to byli literární kritici, teď se zaměřil na bulvár: Michal Viewegh.

* Co vás tak naštvalo na bulvární žurnalistice, že jste pocítil potřebu mluvit o ní v přímém televizním přenosu ČT na předávání Andělů?

Byla to spíš náhodná improvizace, kterou jsem vymýšlel na poslední chvíli. Už během odpoledne se tam začali hemžit bulvární fotografové, pochodovaly tam davy takzvaných celebrit a já si řekl: kde jinde to říct... Nešlo mi ani o ten příběh z Českých lvů, kde se jistý herec podle Blesku nelegitimně objímal s nějakou ženou. Takových případů jsou desítky. Dneska Mirka Čejková, jindy Lucka Bílá a k tomu drzý, arogantní titulky typu: Lucko, chybí ti zub. Automatické tykání...

* Vypadalo to, že máte nějakou vlastní špatnou zkušenost.

Asi před měsícem mi kdosi říkal, že ve Spy vyšel článek typu Viewegh - nevěra, že mám manželku na Sázavě a sám jsem většinu času v Praze nevěrný. Když jsem zrovna věrný a skvělý, tak to člověka vytočí. Ta potřeba plivnout do polívky a zkazit, co je pěkné, mě fakt štve.

* Nicméně bulvár vychází všude na světě prostě proto, že je po něm poptávka.

Uvědomuju si tu svou pošetilost. Ale to, že takové věci vycházejí všude, přece neznamená, že to je správné a že to tu věc legitimizuje. Co dělají? Špehují, pomlouvají, donášejí. Je dobré jim to občas připomenout. Je to parta zvykaných, polovzdělaných redaktorek, které urážejí lidi, kteří něco ve svých oborech znamenají.

Mám svoje limity

* Vy bulvár kvůli publicitě nepotřebujete? V archivu se dají najít vaše rozhovory například s Nedělním Bleskem.

Není to tak, že bych volal do Blesku, jestli by mě náhodou nevyfotili. Zájem přichází z druhé strany a já si s tu větší, tu menší sebekázní stanovuji hranici, kdy rozhovor dát a kdy ne. Když mi volají z Peříčka, odmítám to. Já vlastně nic nemám proti normálnímu bulváru, který drbe. Ale nesmí bejt hnusnej a zlej. Po těch Andělech za mnou přišla nějaká slečna Helena z Blesku. A ptala se mě, co mně nepříjde v pořádku na těch článcích, o nichž jsem mluvil na pódiu. Říkal jsem jí: jestli tu otázku kladete takhle, nemá debata smysl. Jazykem Blesku a Spy bych jí musel říct: Heleno, nejsi novinářka, jsi zlá drbna a chybí ti zub.

* Může se člověk, který prodává knížky v desetitisícových nákladech, obejít bez publicity tohoto typu? Špatná reklama taky reklama, a dostanete se tak k nezanedbatelné části čtenářské obce.

Já ale nikdy nezastíral, že podle mě nestačí napsat román a čekat se založenými rukama na strhující úspěch. Spisovatel musí dávat rozhovory, nesmí se stydět jít do televize. Nejsem v tomhle smyslu puritán. Mám ale svoje limity: nechodím do estrád, soutěží, chodím do talk-show...

* Pořad Nikdo není dokonalý, kde jste byl nedávno hostem, snad není estráda?

To je hranice: sedíte za stolem a mluvíte. Říkal jsem jim, že nevím, jestli jsem vhodný účastník, a oni mi říkali: byl jste v Banánových rybičkách, tak proč ne k nám?

* Máte přímo ve smlouvě s vaším nakladatelem, jak musíte vycházet publicitě vstříc?

Můj nakladatel je zároveň můj kamarád, takže to vše funguje hlavně na džentlmenské dohodě. Bude to znít namyšleně, ale moje postavení je takové, že si spíš hlídám četnost rozhovorů. Snažím se žádostem o rozhovory vyhovět, ale nedávám je těm, kteří mě urážejí. A to se netýká jen bulváru, to se může týkat i seriózního týdeníku Týden, který mě zařadil do galerie českého kýče vedle Petra Šabacha a trpaslíků na hranicích. Tak jsem si s nimi dal rok výchovnou pauzu.

* Neděláte i vy něco podobného jako bulvár? Snažíte se zábavnou, často pikantní formou prodat svá díla co nejvíce lidem.

Ale to je přece základní rozdíl: já sice taky nahlížím do cizích ložnic, ale úplně fiktivním postavám. Ale nepopírám, že se snažím psát atraktivně, že beru psaní jako souboj o čtenářovu pozornost...

Kritici mi ubližují

* V roce 1996 o vás uznávaný spisovatel Jiří Kratochvíl napsal, že jste mimořádně talentovaný autor, který se ještě nerozhodl, jestli chce být Stephenem Kingem, nebo Philipem Rothem české literatury. Tedy jestli chcete být masovým autorem, anebo uznávaným literátem s náklady podstatně nižšími. Kdy jste se rozhodl pro tu první cestu?

Já bych chtěl být Philipem Rothem s náklady Stephena Kinga, kdyby to šlo. Ale kdyby tu seděl nějaký kritik, určitě by vznesl otázku, jestli mám vůbec předpoklady být Rothem. No, možná: jestli nějaká moje knížka má být ambice být spíš Rothem než Kingem, je to ta poslední, která vyjde v květnu. Uvidíme, jestli bude i kritika schopná zbavit se jistých předpojatostí a klišé. Fakt nevěřím vlastním očím, když se dočtu, že je to řemeslně zvládnuté, že to má švih a spád a že tam jsou dobré dialogy, ale... A teď tam stojí, že to nedosáhlo na vyšší mety. Říkám: tak dobře, ukažte mi deset dalších románů, které jsou svižně napsané a mají dobré dialogy. Už to mi přijde v české próze jako nadstandard.

* Proč vás vlastně pořád tolik vytácejí názory kritiků? Přece programově píšete tak, jak píšete, a máte s tím u čtenářů úspěch. S kritikou přece musíte počítat.

Při troše dobré vůle by se to dalo snad pochopit: já mám vysoké náklady, ale MF DNES má desetinásobné. A člověk, který o mně deset let píše, moje romány zřejmě vždy tak úplně nechápe, mám dojem. Dá se snad pochopit, že občas cítím křivdu nebo zahořklost, když se v novinách, které čte milion lidí, každý rok dočtu, že je to umělecky plané a že je otázka, proč ta kniha byla vůbec napsána.

* Jasně. Ale proč to se svým úspěchem u čtenářů nedokážete po těch letech přejít?

To není tak jednoduché. Neberu argumenty, že lidi kritiky nečtou. Když v MF DNES vyjde recenze na film režiséra, o němž nic nevím, a píše se tam, že je to úplný propadák, tak na ten film prostě nepůjdu. Proto mám pocit, že někteří kritici v mých očích ubližují...

* ... prodejnosti?

Ale ano, i prodejnosti.

* Takže byste si přál úspěch na trhu i obdiv kritiků.

Tak velké ambice už dneska nemám. Stačil by mi úspěch na trhu, a kdyby někteří kritici přestali psát, že jsem Danielle Steelová.

* Ve slavné knížce Bobos píše americký sociolog Brooks o fenoménu „příjmově statusové nerovnováhy“: mnozí úspěšní Američané, vydělávající miliony dolarů, velmi trpí tím, že nejsou respektováni i v intelektuálních kruzích, které je odmítají. Jako by psal o vás.

Na to můžu namítnout, že kdybych o tu přízeň intelektuálů tolik stál, tak bych za nimi dolézal. Já se jim snažím spíš vyhýbat. Nečtu Tvar, Literární noviny, prostě už jsem z té hry vystoupil. Ale nechci, aby to znělo blazeovaně. Netvrdím, že pro mě není důležitá kritická zpětná vazba: to bych byl idiot.

* Vydáváte jednu knihu ročně. Nenapadlo vás někdy, že byste to tempo zpomalil a napsal třeba i za delší dobu knížku, která by třeba kritiky potěšila?

Pro mě je rozhodující, jestli mě to téma baví a jestli mě udrží čtyři měsíce u počítače.

* Mluvil jste o tom, že vaše nová knížka Vybíjená má poněkud vyšší ambice než ty minulé. Proč? Hledáte nový způsob, jak psát?

Téma si vynucuje formu. Tady je to příběh šesti spolužáků z gymnázia a ne každý z nich vypravuje v lehkovážném, vieweghovském stylu...

* ... Šest Vieweghů v jednom románu by se nedalo vydržet...

... Ale i všechny předchozí knížky odrážejí určité mé životní období. A poslední rok byl skutečně zvláštní. Umírala mi babička s dědou, narodila se mi dcera, absolvoval jsem pár abiturientských srazů, jeden dva pohřby navíc a to jsou věci, které pak do mého psaní prosákly.

O Klausovi už mluvit nechci

* Před dvěma lety jste napsal román *Báječná léta s Klausem*. Ještě pořád vás Klaus tak trápí?

Když teď noviny dělaly ankety o jeho roku ve funkci, tak jsem už ani neodpovídal. Měl jsem pocit, že už jsem všechno řekl a že se nechci stát profesionálním kritikem Václava Klause. Kdybych teď psal fejetony, tak bych asi téma našel.

Když Klaus píše Pötteringovi, že by měli usilovat o korektní vztahy, ale nejdřív lyžuje a nepřijme ho, tak to je pro mě krystalický příklad klausovské demagogie. Nebo když nejdřív pozve Grebeníčka do Lán, a pak se navází do Teličky. To je ta jeho naprostá ideologická nepevnost. Ale nemám potřebu to pořád vytrubovat do světa, moje názory se nemění.

* Dalo by se napsat něco o báječných letech se Špidlou?

No, pár fejetonů si dovedu představit. Ale já nechci politiku beletrizovat. I v *Báječných letech s Klausem* je Klaus jen kulisou děje...

* Spíš máme na mysli, co si o premiérovi, případně o celé vládě myslíte?

Nejsem samozřejmě předsedou Špidlova fanklubu. Moc se mi líbila metafora, že Špidla bydlí v jedna plus jedna a chtěl by, aby se tak měli všichni. To je geniální zkratka pro politiku Špidlovy vlády. Nejsem bezcitný nelida, cítím určitou solidaritu, ale odmítám být do toho nucen.

* Vy jste kdysi podporoval Unii svobody. Jak se vám líbí její poslední vývoj?

No, to je moje noční můra. I když ne že bych se kvůli tomu denně probouzel. Podporoval jsem je, protože to vzniklo na programu „normální je nelhat“ a já si myslel, že to tak má být.

Už dlouho mám ale problém obhajovat to před kamarády poté, co tam vyváděli. Věnoval jsem tomu určitý čas a energii a zjistil jsem, že jsem se dal do služeb něčeho, co nemůžu ovlivnit. Už se v tom nebudu angažovat.

* Koho byste dneska volil?

Tak to fakt nevím, nad tím bych se musel zamýšlet.

MICHAL VIEWEGH (42) vystudoval češtinu a pedagogiku na Filozofické fakultě UK, tři roky učil na základní škole. V letech 1993-1995 pracoval jako redaktor Československého spisovatele, od poloviny devadesátých let je na volné noze. Vydal čtrnáct knih, jichž prodal kolem 800 tisíc výtisků. Jeho další román *Vybíjená* vyjde v květnu.

VERECKÝ, Ladislav. Viewegh 2005 – Báječný rok pod psa. *Magazín DNES*, 2006, č. 2, s. 4.

12.01.2006 - Ladislav Verecký - Rozhovor - str. 04

Viewegh 2005 - Báječný rok pod psa

Nejúspěšnější český spisovatel současnosti poskytl po roční odmlce první rozhovor

Jeho „mediální pauza“ končí. Celý loňský rok se spisovatel Michal Viewegh zdvořile omlouval všem novinářům žádajícím o interview, zato si zapisoval všechno, co zažil a co mu táhlo hlavou. Počátkem května vyjde knižně jeho deník.

* Věděli jste předem, že vás v roce 2005 čeká pár důležitých událostí?

Na události to skutečně byl rok bohatý. V březnu, na mé narozeniny, se narodila Bára, Veronika rodila do vody, já střihal pupeční šňůru... O týden později jsem seděl s Filipem Renčem v koňském kočáře, který nás vzal na premiéru *Románu pro ženy* - zahraniční turisté si nás fotili v domnění, že jsme čerstvě registrovaný homosexuální pár. Měsíc nato jsem už jezdil po čteních s novou knížkou. Ale například to, že Martin Pluháček úplně zruší nakladatelství Petrov nebo že otec po cévní příhodě poletí vrtulníkem na Homolku, jsem samozřejmě nevěděl.

Hlavně v druhé půli roku jsem měl pro deník víc materiálu, než bych si byl přál.

* Může čtenář ve vašem deníku očekávat stoprocentní pravdivost a otevřenost?

Samozřejmě nikoliv. To bych se musel po vydání odstěhovat na jiný světadíl.

* Byl jste sám sobě aspoň trochu bulvárním reportérem?

To přirovnání by nebylo úplně přesné: moje případná odhalení se týkají pouze mě samého, neublížují nikomu kromě mě - a navíc jsou zcela prostá té jejich falešné exkluzivity, uměle vyráběné skandálnosti a primitivního zjednodušování.

* Překvapíte v knize vaši manželku?

Veronika myslím věděla, koho si bere, poznala mě ostatně v baru... Nikdy jsem si nehrál na vzorného otce rodiny, pevně zastávajícího křesťansko-konzervativní hodnoty. Že nežiju zrovna jako poslanec Karas, to pro Veroniku nebude žádné velké tajemství. Dejme tomu, že se jí obraz, který si o mně vytvořila, trochu rozšíří. Na žádné doplňující otázky ale nikomu odpovídat nebudu - co jsem chtěl a mohl napsat, to v deníku je. Je tam i to, co pro mě ona, děti a celá moje rodina znamenají.

* Dnes je móda vyjadřovat všechno v procentech. Kolik procent životní pravdy najdeme u vás?

Odhadem osmdesát až devadesát. Řekl bych, že to je velmi slušný výkon. Nemyslím navíc, že by moje eventuální absolutní pravdivost byla tak cenná, že by mi dávala mandát někomu ubližovat. Pokud jsem narazil na věci, které jsem nemohl zveřejnit, napsal jsem občas: cenzurováno. Na trh můžu jít pouze s vlastní kůží.

* O co šlo? Spíš o události, nebo o myšlenky a pocity?

O obojí. Dám příklad: když jedu se třemi kamarády na víkendovou pánskou jízdu - ne, to je nepoužitelný příklad. Jinak: nemůžu třeba napsat o nejmenovaném sousedovi z našeho domu v Nuslích, že je idiot - tedy nemůžu to napsat takhle přímo, žalovatelně - ale můžu použít nějakou sofistikovaně dvojnásobnou větu, která možnost jeho kreténství otevřeně připustí.

* Chybějí tedy invektivy, ve vašem beletristickém díle docela obvyklé?

Pár škodolibých invektiv tam je, ale vesměs se týkají lidí, s nimiž se na rozdíl od souseda denně nepotkávám.

* Už jsem se bál, že nedojde na vyřizování účtů s kritiky.

Samozřejmě dojde. Nejsem žádný Buddha, dostávám vztek. Tak ať tam je.

* Jaké to je, když si po sobě čtete text s odstupem?

Vidím třeba, že jsem se unáhlil. S chladnou hlavou bych možná dospěl ke smířlivějším závěrům. V zájmu autentičnosti však ani tyhle úlety nepřepisuju. Tenkrát jsem to holt cítil takhle. Opravuju jen stylistické chyby - například když se totéž podstatné jméno opakuje na třech řádcích třikrát. Až tak autentický být nedokážu.

* Dokázal jste opustit svůj elegantní, duchaplný styl?

V deníku na rozdíl od románu nemusím udržovat jednotný styl, to by bylo absurdní. Snažil jsem se psát civilně, věcně. Styl deníku by taky měl odrážet autorovu momentální náladu. Když píšu román, čtenář by neměl poznat, že jsem byl toho dne otrávený. Ale v deníku? Proč ne?

* Ovlivnil deník váš životní styl?

Zahajoval jsem den četbou novin. Když píšu román, tak si tenhle luxus nepovoluju, protože mě to rozptyluje, ale tentokrát mě noviny naopak nejednou dokázaly nastartovat. Někdy jsem hned okomentoval pár zpráv či výroků politiků - ale jen občas, pravidlem se to nestalo. Nechtěl jsem rozhodně psát žádnou kroniku doby, ty politické reálie jsou tam pouze v té míře, nakolik v daný den zajímaly mě.

* Jak bylo tomu bytostnému vypravěči ve vás? Odolal pokušení učinit váš život napínavějším?

Opravdu jsem tentokrát nefabuloval, nicméně pár příhod za mě vypointoval sám život.

* Měl byste nějaký příklad?

V létě jsem musel navštívit soukromou kliniku zabývající se léčbou hemoroidů -ach ano, mé třiadvacetileté

kamarádky, je to tak. Lékař mi mimo jiné zakázal rotoped a doporučil běh. Cestou z ordinace jsem si proto šel koupit boty na jogging, abych si i bez rotopedu udržel svůj mladistvý look a imponující kondici... Vyberu adidas, platím, odcházím - a na Václavské náměstí za mnou vyběhává hezká mladá prodavačka ve značkové teplákové soupravě, koutky úst jí cukají. Tohle vám vypadlo, říká a podává mi vystřižený inzerát oné kliniky - kliniky, která se kromě léčby hemoroidů specializuje též na léčbu poruch erekce.

Prozrazuju ješitnost, selhání i slabosti

* Váš deník vyjde na jaře. Nepřekvapí vás asi, že vzbudí jistý zájem o vaše soukromí. Nejen u novinářů.

Čekám logicky ještě bizarnější reakce, než na jaké jsem zvyklý. Což neznamena, že jsem na ně připravený.

* Jak mluvíte tímhle tónem, máte často na mysli literární kritiky.

Nejen. Literární kritiku lze psát na román nebo na novelu - ale na deník? Může někdo recenzovat něčí život? Ale určitě se najde kritik, který to dokáže levou zadní. Ve dvou odstavcích. Recenze vyjde pátého května, deník čtvrtého.

* Někdy si literát píše deník pro sebe a jeho zápisky po letech vystrachá nějaký editor. Často je nutná i změna poměrů, jako u Jana Hanče nebo Jana Zábrany. Vy však víte předem, že váš deník budou číst davy vašich současníků. Víte taky jako málokdo jiný, jak vyrobit text, aby působil autenticky...

Zábrana a Hanč nemohli na rozdíl ode mě vydávat, a deníky jim tudíž do značné míry suplovaly normální literární tvorbu. Já jsem vydal čtrnáct nebo patnáct beletristických, nenedíkových knih, tak proč bych fabuloval v deníku? Abych se udělal lepším? Myslíte, že by to mé okolí nepoznalo? A hlavně: nebylo by vědomé přikrášlování vlastně urážkou toho, kým jsem doopravdy?

* Proč jste se ho tedy rozhodl psát?

Motto by mohlo znít: „Když jiní a jiné, proč ty ne, Augustine?“ Pochází z jedné staré obrázkové příručky, jak se naučit lyžovat. Koncem sedmdesátých let jsem se podle ní učil oblouky s předkopnutím.

* Tendence vše zlehčovat vám zůstala. Zkuste odpovědět vážně.

Francouzského herce Gérarda Depardieua údajně dlouho přemlouvali, aby napsal své paměti. On se zdráhal, neboť jak známo nežil zrovna příkladně. Nakonec ho kdosi přemluvil, což prý vysvětlil takto: „Rád bych se konečně postavil k vlastnímu životu čelem.“ Za pravdivost toho citátu neručím, znám to z novin, ale tak či tak dost přesně vystihuje mé vlastní motivy.

* Vžil jste se aspoň na chvíli do role čtenáře?

Otázku, zda je můj deník pro čtenáře dostatečně atraktivní, jsem si na začátku kladl prakticky pořád. Pak jsem si ale jednou řekl: chtěl bych si sám přečíst deník své ženy, své dcery, svého otce, svého nakladatele nebo třeba své kamarádky? Samozřejmě že chtěl! Protože to jsou lidé, které mám rád a kteří mě upřímně zajímají. A nečtu snad rád deníky či paměti svých oblíbených autorů? Tak co furt řeším? Ten deník je zkrátka určen především těm, kteří mě - s odpuštěním - mají aspoň trochu rádi. Platí to samozřejmě i naopak. Taky bych si nikdy nekoupil deník Milana Knížáka nebo Miroslava Macka.

* Bude v něm něco, čemu se v hantýrce gayů a lesbiček říká coming out?

To přirovnání není od věci. Pochopitelně na sebe dobrovolně prozrazuju své neznalosti, ješitnost, obsese, nejrůznější selhání či slabosti. Tak to prostě je, jiný už nebudu, jiný život už nedostanu - tak proč bych se měl stydět za ten jediný, který mám? Stydí se snad kocour, že není tygr? Takhle nějak jsem si to zapsal do deníku. Kromě toho ovšem doufám, že alespoň na některých stránkách deníku působím jako člověk mimořádně přátelský, laskavý, velkorysý, zábavný a sexy.

Rok jsem začal žalobou

* Jakou událost jste loni zaznamenal jako první?

Shodou okolností hned po Novém roce začínám zápiskem o návštěvě advokátní kanceláře - právě tehdy jsem totiž podával žalobu na bulvární týdeník Aha!

* Kvůli té love story se studentkou?

Kterou si za zády těhotné manželky vozím na jakousi chatku na Sázavě - v celodenní televizní reklamě na Aha! tuhle větu prokazatelně slyšely více než dva miliony lidí, možná spíš tři. To už jsem nemohl nechat být. Nicméně

mnohem víc než o mou fiktivní milenku tu nakonec jde o princip: totiž o to, jak je možné, že bulvár může o komkoli z nás beztrestně lhát. Chci po vydavateli Sebastianu Pawlowském pět milionů - zamýšlím je použít na konto, z kterého by mohli hradit soudní poplatky i méně solventní umělci poškození bulvárem.

* Chtěl byste snad, aby se vydavatelé bulváru stali vydědenci společnosti?

Vydědenci společnosti? Nenechte se mýlit, pokud to nevíte, Sebastian Pawlowski hostil na posledním filmovém festivalu v Karlových Varech kromě mnoha jiných celebrit i Václava Klause s chotí, dokonce s nimi s manželkou seděl u stolu! Prozatím by mi tedy úplně stačilo, kdyby vydavatelé toho nejpokleslejšího bulváru neobědvali s prezidentem republiky.

* Ale vy jste nevyrukoval jenom proti bulváru. Přestal jste dávat jakékoliv rozhovory do novin.

To vzniklo takhle: v prosinci 2004, kdy vyšel ten článek v Aha!, jsem se měl fotit pro týdeník Instinkt, který - jak jsem obratem zjistil - vydává stejná osoba jako Aha!, Sebastian Pawlowski. Přišlo mi poněkud absurdní se s jedním jeho časopisem soudit a pro druhý mu ochotně pózovat. Tak jsem to focení zrušil. Tím jsem taky musel přestat spolupracovat i s Týdnem a Nedělním světem, neboť ty vydává rovněž Pawlowski. Pak mi došlo, že ono moratorium by se vlastně mělo týkat i Reflexu, protože ten zase vlastní Ringier, který vydává Blesk... No a nakonec jsem si řekl, že po patnácti letech vmědiích by mi vůbec neuškodila generální roční pauza.

* A neuškodila?

Mám pocit, že mi to naopak prospělo. Možná jsem kvůli úplné absenci v médiích mohl nějaké čtenáře ztratit, ale nevěřím, že by jich byly tisíce. Nepřestávám jaksí věřit, že to, jak autor píše, je pro čtenáře pořád důležitější než autorova fotografie v novinách.

* Myslíte?

Ano, jsem přece taky čtenář - a v životě mě nenapadlo koupit si knihu jen proto, že jsem její autorku viděl na obálce společenského časopisu nebo na billboardech.

Budu psát Román pro muže

* Jak jsou rozdané karty na příští rok?

Měl bych psát velký Román pro muže. Buď jako velmi volné pokračování Románu pro ženy s Laurou, Janou, Žemlou, nebo jako samostatnou knihu s úplně jinými figurami. Teď ale nevím. Od té doby, co musím myslet na otcovo zdraví, mě spíš pronásleduje téma, které jsem přenechal Michalu Horáčkovi na muzikál. Téma obyčejné rodiny, k níž se zničehonic začnou slétat andělé...

* Jste diplomovaný pedagog. Hodí se vám to při výchově dvou malých dcer?

Navzdory rozvodu jsem se podílel i na výchově dcery Míši z prvního manželství, dnes je jí dvaadvacet. Mimochodem, v rodném listě má napsáno, že její otec je noční vrátný. To tenkrát odpovídalo skutečnosti.

* Na Míšu jsem se ani nechtěl ptát. Svého času prohlašovala, že jí hodina na in-line bruslích dá víc než víkend s otcem. Aspoň jste si mi na to stěžoval.

To byla puberta, dnes se tomu směje. Máme bezvadný vztah, je to kamarádka, stojí oběma nohama na zemi, nebere drogy... Co víc bych chtěl? Jo, a pokud jde o její sestřičky, Sáru a Báru, prohlásila dokonce, že ji to „bere“. To je u ní výraz velkého zaujetí. Ty dvě malé jsou velice komunikativní, zvláště Bára umí dokonale prodat své dva zuby, v supermarketu hází úsměvy na všechny strany, každého zdraví. Lidi nedokážou odolat a masově na ni žvatlají.

* No a co ten pedagog ve vás?

Studoval jsem pedagogiku pět let, měl bych tedy mít při výchově dětí mírný náskok před neškolenými rodiči. Projevuje se to spíš tak, že se klasickým pedagogickým zásadám na rozdíl od většiny lidí neposmívám. Je to pro mě seriózní věda. Moderní příručky o výchově však nečtu, jen občas mě má žena Veronika upozorní na nějakou pasáž.

* Někteří spisovatelé si zapisovali výroky svých potomků v předškolním věku. Ivan Diviš dokonce hlásal, že jedinými bytostnými básníky jsou děti - než se stanou námi.

Taky jsem si zapisoval Sářiny postřehy, i do deníku. „Tatínku, pampelišky jsou smutné.“ A proč jsou smutné, Sáro? „Chybí jim maminka Sára Vieweghová.“ Obávám se však, že tohle kouzlo je nepřenositelné a působí jen v kruhu příslušné rodiny.

* Letos byste mohl mít zase dobrý rok, budete však potřebovat i kus štěstí - jako každý. Zkoušíte si ho pojistit nějakým rituálem?

Ne. Sestavovali jsme s matkou jídelníček na svátky. Říkala, že krůta by na Nový rok na stůl přijít neměla, protože by nám podle lidové moudrosti mohlo uletět štěstí. Něco takového jsem v životě neslyšel.

* Vážně se to říká.

Ale já jsem jí odpověděl, ať se na lidové pověry vykašle. Krůtu jsme si dali. Nevěřím, že její mražená mrtvola může něco ovlivnit. Kdybych měl dojem, že na světě opravdu existuje nějaký prostředek, jak udržet štěstí, bez váhání bych ho použil. Výsledky otcových vyšetření totiž zatím nejsou příliš povzbudivé.

Spisovatelova bilance roku 2005

Knižní novinky Michala Viewegha už léta vycházejí první čtvrtěk v květnu. Loni nevydal žádný román, ale útlou komorní novelu Lekce tvůrčího psaní. Neprodávala se tak masově jako předchozí Vybíjená či Případ nevěrné Kláry, měla náklad „pouhých“ čtyřicet tisíc výtisků. Šestáho dubna měl premiéru film Román pro ženy, který podle Vieweghova stejnojmenného románu natočil Filip Renč. Stal se divácky nejúspěšnějším filmem roku 2005, v českých kinech návštěvností předčil i hollywoodské velkofilm. Podle hrubých odhadů vidělo Román pro ženy až šest set tisíc diváků. Režisér Jiří Vejdělek loni zfilmoval román Účastníci zájezdu. Původně se uvažovalo o televizním seriálu v česko-chorvatské koprodukcí, nakonec vznikl celovečerní film, který bude mít premiéru 20. dubna. Filip Renč se chystá točit Případ nevěrné Kláry. Loni vyšly také další překlady Vieweghových knih: v Polsku Román pro ženy a Případ nevěrné Kláry, v Rakousku Vybíjená, ve Slovinsku Román pro ženy a v Itálii Případ nevěrné Kláry. Deník roku 2005 - Báječný rok (pod psa) - vyjde letos 4. května.

VERECKÝ, Ladislav. Michal Viewegh. Bolest zneuznaného premianta. *Magazín DNES*, 2001, č. 13, s. 28. 29.03.2001 - Ladislav Verecký - Portrét - str. 26

Michal Viewegh

Bolest zneuznaného premianta

Jedinečná podívaná naskytla se turistům, kteří se 30. listopadu roku 2000 tísnil v pět hodin odpoledne před pražským orlojem. Jen co začali defilovat apoštolové, zastoupil v bráně Staroměstské radnice dobře oblečený mladý muž cestu méně svalnatému rivalovi. Oba kohouti se počali kočkovat, a shromáždění Japonci a Američané nevěděli co dřív fotit. Co se to děje? Že by živá upoutávka na inscenaci Popisu jednoho zápasu od Franze Kafky? Vždyť právě v okolí orloje líčí pražští obchodníci s "uměním" na pocestné všelijaká tenata. Kdež by turisty napadlo, že se před jejich zraky zaklesli v klinči nejúspěšnější český spisovatel současnosti Michal Viewegh a literární kritik Jaromír Slomek. A přece to byla pravda. A kdo si začal? Viewegh. Rozhodl se totiž ručně pomstít svou literární čest. Proč se autor, uznávaný skoro celou literární Evropou, stal nedůstojným hrdinou popsané scénky?

Obrýlený tlustý premiant. Tak se charakterizuje Michal Viewegh, kdykoliv mluví o svých školních letech. A pěkně ctižádostivý premiant, toužící po uznání a obdivu. Proto tedy nejprve zhubl a pokusil se svému okolí a zejména svým rodičům dokázat svoji výjimečnost na atletické dráze. Strašně se snažil, ale nikam to nevedlo. "Nedělal jsem nic jiného, než četl výsledkové listiny a neustále zjišťoval, že je přede mnou šest lidí," vzpomíná bývalý atlet. A tak na střední škole odložil tretry a vydal se závodit na pole krásného písemnictví. V ruce přitom neměl nic než pár vydařených slohových prací. "Věnoval se psaní neobyčejně intenzívně. Přitom úspěch byl tehdy ještě v nedohlednu," říká šéfredaktor Reflexu Petr Bílek, jemuž začátkem osmdesátých let nosil adept romanopisecké dráhy do Mladého světa k posouzení svoje literární pokusy. První kniha - Názory na vraždu - vyšla Vieweghovi v roce 1990 a zůstala kritikou téměř nepovšimnuta. Zato kniha druhá - Báječná léta pod psa (1992) - vzbudila až nekritické nadšení recenzentů. Jedním z úspěchů, jež Báječná léta autorovi vynesla, byla i cena Jiřího Ortena. Chvalořeč na významné dílo přinesl při předávacím ceremoniálu 8. listopadu 1993 v Brožkově síni Staroměstské radnice kritik Jaromír Slomek. "A konečně třetí výrazný znak oceněné knihy: humor. Humor laskavý i humor černý, humor vykouzlený tu ironií, tam hyperbolou, onde absurditou," řekl tehdy mimo jiné.

Tak proč mě nikdo nemá rád?

Další rukopis - literární parodie Nápad laskavého čtenáře - nabízí Viewegh opět nakladatelství Český spisovatel. Jeho lektor - kritik Milan Jungmann -, který paradoxně odstartoval vlnu ovací pro Báječná léta, však konstatuje, že je dílo "nevyrovnané". Měl tím podle všeho na mysli, že ze svazku měla zmizet na jeho vkus příliš příkrá karikatura životopisu Václava Havla od Edy Kriseové a rovněž s jinými literárními hvězdami disentu by snad měl autor zacházet shovívavěji. O nevyrovnaný rukopis projevil promptně zájem Martin Pluháček, vlastník brněnského

nakladatelství Petrov. Je to důležitý moment Vieweghovy literární dráhy: od té chvíle zůstává Petrovu věrný. Nápad laskavého čtenáře přijala kritika ještě vcelku příznivě. Ale na Výchově dívek v Čechách (1994) nenechala většina posuzovatelů nit suchou. Padla dokonce tak silná slova jako "autorský hovadismus". Michal Viewegh byl v šoku. Pokud si odmyslíme krach jeho manželství, zažíval jen samé úspěchy. Cožpak necestoval do zahraničí předčítat ze svých knížek, nepodepisoval smlouvy na překladová a filmová práva, cožpak neprodal nejvíc výtisků? Cožpak se jako jeden z mála lidí v této zemi nedokáže uživit literaturou? Nepoznávají ho snad čtenářky na ulici? Navíc si nechal nákladně vyměnit černé plomby za bílé, začal docházet do fitcentra. Zaplatil si dokonce výstřizkovou službu, aby mu shromažďovala recenze na jeho díla (a platí si ji mimochodem dodnes), a teď tohle. Dá se říct, že se z této rány dodnes nevzpamatoval. Jeden kritik ho například na základě Výchovy dívek v Čechách označil za povrchního humoristu. I když se jednalo o kritiku okrajového významu, spisovatel od té doby nevynechal jedinou příležitost, aby toto své trauma, byť v žertu, nepřipomněl. V jednom z podobných rozhovorů přiznává: "Ty prodavačky se mi daří dostat, ale horší je to s těmi intelektuály. Štve mě to, protože mám samozřejmě vyšší ambice než psát jenom pro prodavačky. Zaujímá mě důstojné místo v české literatuře. A stále jsou lidé, kteří mne z těch vyšších pater literatury ještě pořád vyhánějí." Je rozhodnut to jen tak nenechat. Začíná si s těmi "lidmi" vyřizovat účty, a to mimořádně nešťastným způsobem. Zabuduje do svého příštího románu Účastníci zájezdu (1996) jízlivé invektivy vůči kritikům, kteří na něj mají nejvíc spadeno. V této praxi pokračuje i v Zapisovatelích otcovské lásky (1998), kde navíc překračuje meze veškerého vkusu. "Takhle strašně smrdět může jen kritik," praví tu mimo jiné vypravěč. Do prvního čísla časopisu Neon píše Viewegh Příruční slovníček pro začínající spisovatele, v jehož heslech zesměšňuje jak jednotlivé kritiky, tak literárněkritické metody. "Kýč," stojí tu například, "kniha, jejíž náklad přesáhne 10 tisíc výtisků (Například Báječná léta pod psa, Zlaté stránky aj.)." Nebo: "Autobiografičnost - výrazový prostředek autorova exhibicionismu a narcismu. Na rozdíl od autenticity, s níž bývá mylně zaměňována, je důkazem autorovy neschopnosti fabulace... Autor prózy s autobiografickými prvky pouze popisuje ze svého nikterak pozoruhodného života." Ani po těchto lekcích k němu kritici nezačali být vlidní. A když se Jaromír Slomek v recenzi souboru Vieweghových fejetonů Švédské stoly, v recenzi nazvané Jak se Viewegh vzrušil a nevzrušil, soustředí jen na dva texty z pětapadesáti a ukázkově je rozcupuje, pohár přeteče. Autor zatne pěsti a vyrazí před Staroměstskou radnicí.

Autobiografický autor

Většina spisovatelů píše o sobě. Dělá to i Michal Viewegh. Pochopitelně tím vzbuzuje zvědavost čtenářů. Nepochopitelně tím popouzí české kritiky. Někteří z nich dokonce naivně zaměňují vypravěče jeho knih za osobu autora a vyčítají Vieweghovi citovou prázdnotu a požitkářství korunované sukničkářstvím. Jak je to doopravdy? Ze svědectví jeho přátel vyplývá, že Michal Viewegh neměl a nemá nouzi o milenky, nikdy však nebyl lovcem a sběratelem žen. Většinou hrál pasivní roli. Jako mladý učitel seděl ve sborovně plné učitelek. "Při večířích učitelského sboru mě nejednou napadlo, jak těžký život mají ženy, sexuálně obtěžované na svém pracovišti," vzpomíná. Poté, co se stal známým spisovatelem, se "efekt sborovny" projevil ve velkém. Spisovatel byl konfrontován s řadou vstřícných čitatelek. Ženy ostatně tvoří většinu jeho čtenářů. A Viewegh není ze dřeva. Pokud jde o vážné vztahy, historie Vieweghova manželství je v jeho díle zachycena vcelku věrně. Další vážný poměr zažil spisovatel po jeho rozpadu. Půvabná a inteligentní Američanka Kristin Olsonová se dokonce poté, co zjistila, jak dře Viewegha z kůže jistý Holanďan, stala jeho literární agentkou. Viewegh o ní mluvil v rozhovorech a podle všeho si tohoto vztahu dost vážil. Ne však způsobem, jaký partnerka očekávala. A tak krátce po novém roce 1999 přišly autorovi poštou tři bedny s jeho literární agendou. Ztratil partnerku i agentku. Vztahy, které se Michalu Vieweghovi podařilo navázat po tomto rozchodu, zatím příliš vážně brát nelze. Spisovatel si však paradoxně udržuje silný smysl pro to, čemu se říká rodinné hodnoty. S maximální nelibostí například nese sebemenší známky nestability ve vztahu svých rodičů, ačkoliv podle psychologů je už dávno ve věku, kdy by mu to mělo být vcelku lhostejné. Oskar, autobiografický hrdina Vieweghovy knihy Povídky o manželství a sexu, navštěvuje nevěstince. Chodí do nich i sám autor? To ponechme bulváru. Přesto však: pokud ano, vězí za tím spíš strach z tvých traumat než požívačnost. Svědčí o tom jeden z Vieweghových mimoliterárních bonmotů: "Ve veřejném domě platíš i za to, že smíš odejít."

Kdo za to může?

Jsou příčinami Vieweghovy alergie na nepříznivé kritiky jenom jeho charakterové vady, totiž ješitnost, narcismus a bolestivost? Nebo má přes své neadekvátní reakce také kus pravdy? Když se touto otázkou zabýval Viktor Šlajchrt, jeden z mála uznávaných českých kritiků, kteří nevidí při vyslovení jména Viewegh rudě, zaregistroval v recenzích svých kolegů "předpojatost, jaké by se měl kritik ubránit" a která "do jisté míry ospravedlňuje jeho (rozuměj Vieweghovu) zlobu". Přesto: co když mají odmítaví kritikové pravdu? V tom případě je nepochopitelný jejich vytrvalý zájem o Vieweghovo dílo. Například Josef Chuchma v závěru bagatelizující recenze na román Zapisovatelé otcovské lásky říká, že na takové dílo je recenze škoda. "O takových stačí psát jen glosy," uzavírá. Další Vieweghově knize, Povídkám o manželství a sexu, však věnuje plných šest sloupců s makabrozním závěrem: "Shrňme to. Vieweghův svět se stále zužuje, je čím dál apatnější a umělejší, měšťáctější a uhlazenější zvrhlejší." Podobně se chovají i ostatní zatracovači Michala Viewegha. Odkud se bere ono puzení rozepisovat se tak obšírně o tak slaboučkém autorovi? Nejjednodušší vysvětlení: tak jako Viewegha pronásleduje "komplex kritika", trpí někteří kritici "komplexem Viewegh". Dalším, pro kritiky těžko vysvětlitelným jevem, je Vieweghův úspěch v zahraničí. Ten se nedá zpochybnit, nanejvýš se o něm dá mlčet. Vieweghovi zahraniční nakladatelé, například Flammarion, Mondadori či Kiepenheuer/Witsch, to jsou domy, které s vydáním každého titulu neriskují jen své peníze, ale také své dobré jméno. Lze tedy jen stěží předpokládat, že v jejich redakcích sedí samí tupci

bez vkusu. Tak či onak, Michal Viewegh právě dokončil další knihu. Už její provokativně kýčovitý název - Román pro ženy - nenechává na pochybách, že se schyluje k dalšímu kolu souboje mezi zneuznaným premiantem a nabroušenými kritiky. Ať už dopadne, jak chce, měli by si aktéři připomenout často opakovaný výrok hostinského Mráze z restaurace Na višňovce: "Dělejte si tu, chlapi, co chcete, ale hlavně se mi tu neperte."

VERECKÝ, Ladislav. Michal Viewegh ohlašuje nový život. *Magazín DNES*, 2002, č. 18, s. 25.
02.05.2002 - Ladislav Verecký - Rozhovor - str. 06

Michal Viewegh ohlašuje nový život

Napišu ještě minimálně padesát svazků, tvrdí napůl žertem neplodnější a patrně i neúspěšnější český spisovatel

Z kuchyně voní kuře na rozmarýnu, které chystá jeho snoubenka. Michal Viewegh sedí u psacího stolu a tváří se odhodlaně. Letošní rok bude zlomový pro všechny české občany, pro něj však dvojnásob. Poprvé v životě bude v parlamentních volbách otevřeně podporovat konkrétní stranu. V létě se podruhé v životě - sedm let po prvním rozvodu - ožení. A za pár dní mu pojednává v životě vyjde nová kniha - román *Báječná léta s Klausem*, který volně navazuje na jeho dosud daleko neúspěšnější dílo *Báječná léta pod psa*.

Ten název - to je jen trik, který má zvýšit prodej knihy? Nebo vám ten Klaus už opravdu trochu leze na mozek?

Leze. Myslím na něj i v těch nejneuvěřitelnějších situacích, například dokonce i ve vaně... Mám pro to jedinou omluvu: Je to snad, probůh, moje vina?

Kde berete informace o tom, jaký vlastně předseda ODS je? Setkali jste se vůbec někdy?

Osobně pouze dvakrát. Připouštím tudíž, že většina mých informací o páně profesorově aroganci, bohorovnosti a demagogii je pouze zprostředkovaných.

Znáte ho tedy jen zprostředkovaně, z novin a skrze novináře...

Moment. Z novin a z televize ho znám také, ale jsem i pečlivým čtenářem jeho početných knih. Doslova poklad v tomto směru představuje Klausova kniha s nevysvětlitelným názvem *Na rovinu*... Když jsem pracoval na druhých *Báječných létech*, stala se pro mě cenným zdrojem informací i skripta *Speciální psychiatrie*, zvláště pak kapitola o takzvané narcistní poruše osobnosti.

Vraťme se k těm dvěma osobním setkáním. Mohl byste je trochu přiblížit?

Poprvé jsem se s ním setkal před pár lety, když tu byl na návštěvě Škvorecký. Proběhl jakýsi slavnostní večer, kam přišel jak prezident, tak Klaus. Naše krátké střetnutí bylo poněkud rozpačité. Pan profesor by mě byl totiž na jedné straně rád pochválil za jeden můj tehdy aktuální fejeton, ve kterém jsem se zastal jeho ženy - bylo to krátce poté, co byla vykradena jejich vila, a některé noviny z Livie Klausové neprávem dělaly hysterickou paničku -, ale na druhé straně by mi možná ještě raději vynadal za jiné, mnohem početnější fejetony, které jsem napsal o něm... Podruhé jsme se setkali až loni na Žofíně, v rámci akce s názvem "Umělec a svoboda - devadesátá léta", kterou zorganizovalo Klausovo Centrum pro politiku a ekonomiku. Klaus to osobně moderoval, já tam byl pozván jako jeden ze čtyř diskutujících, abych byl exemplárně potrestán za své angažmá v krizi kolem České televize. Původně jsem se toho vůbec nechtěl zúčastnit, uměl jsem si představit to publikum, ale nakonec mi přišlo zbabělé tam nejit. Mluvil jsem špatně, byl jsem z toho strašně nervózní, nicméně aspoň pár věcí jsem tam řekl naplno - například to, že v zemi, kde se o svobodě hlasuje, navíc dvakrát, s úplně opačným výsledkem, skutečná svoboda neexistuje. Oni buď mrazivě mlčeli, nebo se mi pošklebovali. Pan Kodet přistoupil k mikrofonu a dramaticky pravil: "Svoboda je svoboda." A podobně. Klaus se mě po skončení oné rádooby diskuse zeptal, jestli se nestydím.

Byla by to pro mě zrada všeho, v co jsem v politice věřil

Věříte, že jsou koaliční politikové mravnější než ti ostatní? A nestává se z vás tím, jak otevřeně podporujete před volbami Unii svobody, taková Lucie Bílá v bleděmodrém? Co když pak unionisti vyvedou něco ošklivého? Budete říkat novinářům: Paní doktorka Marvanová vám to vysvětlí?

Já si o Koalici, potažmo Unii svobody, žádné přehnané iluze nedělám. Ale budu ji volit, protože - jak odpovídám v předvolebních anketách - onen dlouhý seznam výhrad, které vůči ní chovám, je přece jen o něco kratší než podobné seznamy u ostatních stran. V tom je to celé. Nevidím zkrátka lepší volbu. Já totiž taky věřím - jako kdysi politici z unie - že normální je nelhat. Tím to přece celé po takzvaném Sarajevu začalo. A tak dále. Ale ptáte-li se mě: Ano, mám z nadcházejících voleb trochu hrůzu.

Jenom trochu? Představte si tu nejhorší, podle politologů však docela možnou variantu. ODS si po vyhraných volbách rozebere špičky Unie svobody, volání moci každý neodolá. No a vy byste pak měl logicky vylézt na nějakém náměstí na pódium, omluvit se panu profesorovi a podat mu pac.

Tady končí veškerá legrace. Otevřenou podporou Koalice nastavuju vlastní kůži, dobrovolně přejímám spoluodpovědnost za něco, co vůbec nejsem schopen ovlivnit. Řeknu to proto zcela jasně: Pokud by se Koalice, respektive Unie svobody po volbách dohodla s Klausem, Langerem, Zahradilem a spol. nebo pokud by na základě nějakého politického handlu podpořila Klause coby kandidáta na prezidenta, byla by to pro mě zrada všeho toho, v co jsem ještě v politice věřil. Ale především by tím zradili nemálo lidí, kteří loni v zimě mrzli na náměstích a volali Nedělejme politikům voly!

Politicky jste se angažoval už v loňské bitvě o Českou televizi. Možná jste to dělal z idealismu, šlo vám o věc. Ondřej Hejma mi však řekl, že jeho verboval k demonstrantům jistý televizní dramaturg a argumentoval při tom příjmy, které frontmanovi Žlutého psa z Kavčích hor plynou. "No kde jste?" říkal prý. To je vám sympatické?

Není. Ale vsadím krk na to, že naprosté většině lidí, kteří na Kavky a na Václavák chodili, šlo pouze o věc, to jest v první řadě o to, aby se ódésece nepodařilo obsadit Českou televizi. Všechny ty kecy o "finančních tocích z Kavčích hor", to je obvyklý laciný způsob, jak umělce v očích lidí zdiskreditovat. Dělal to Rudé právo a Milouš Jakeš, teď to dělá Klaus. Můžu vám ho přesně ocitovat.

Raději ne. Ale krk bych být vámi v této kauze nevsázal. V souvislosti s Klausem mluvíte o aroganci moci. Váš otec vstoupil před pár lety jako nezávislý kandidát úspěšně do komunální politiky. Je starostou města Sázavy. Na něm žádné změny nepozorujete? Může to být jenom moje paranoia, ale když jsem se s ním nedávno pozdravil, zdálo se mi, že byl o fous odměřenější než dříve.

Vážně vám to tak připadalo? Tedy, to je vskutku zábavné srovnání... Ano, otec se ve funkci starosty skutečně neuvěřitelně změnil. Uvedu příklad: Nedávno jsme mu s bratry cosi vytkli a on to označil za útok na svou svobodu a ohrožení demokracie v celé této zemi... To jsme mu ještě tolerovali - ale jakmile začne reklamy na lyže vydávat za reklamy na restaurace, dojde nám trpělivost a šoupneme ho do domova důchodců.

Román podle Klausových představ by lépe napsal někdo jiný

Sám pan profesor Klaus několikrát volal po velkém románu, který by zobrazil vývoj naší společnosti od listopadu 1989 až po dnešek. Pro romanopisce opravdová výzva. Vyslyšel jste jeho volání?

V jistém smyslu opravdu ano, ale obávám se, že nebude příliš rád. Román dle Klausových představ by patrně mnohem lépe napsal někdo úplně jiný...

Báječnými léty s Klausem volně navazujete na román Báječná léta pod psa, román, který vám vynesl nemalé uznání kritiky. Od té doby nad vámi kritici spíš lámou hůl. Čekáte, že se teď jejich přízeň vrátí?

Od kritiků nečekám nic. Oni si už léta píšou po svém - a já taky, jaksi nezávisle na nich. No, možná tak trochu tajně doufám, že jejich "největší" výkony už snad mám za sebou - mám na mysli například různé třicetistránkové elaboráty o mém autorském hovorismu nebo vážně míněné srovnání mých povídek s jakousi brožurou Vladimíra Železného... Návrat kritické přízně? A já bych jim měl po tom všem odpustit a přivínout je do náruče, jako by se nic nestalo? Vy žertujete!

Nedávno jsem zachytil kvalitativně vyšší druh kritické výtky na váš účet. To, že jste zručný výrobce komerčního zboží, už všichni dávno víme. Michael Špirit však tuhle prohlásil, že takoví, jako jste vy nebo například režisér Jan Hřebejk, se nejdřív etablojí a pak už jen těm ostatním ubírají kyslík. Cítíte se vinen?

V plném rozsahu. Podotýkám jenom, že jeden z orgánů, pro které je kyslík životně důležitý, je lidský mozek. Tím chci naznačit, že Špirit se kvůli mně zřejmě dusil jako jeden z prvních.

Jak je možné, že kritikové, kteří k vám byli zcela nemilosrdní, vás po čase používají jako předavače cen? Narážím na Magnesiu Literu. Že by proto, že jste se přece jen etabloval? A jaké to je, býti předavačem?

Hledám nějaké vhodné přirovnání. Možná jako nějaký ten kdysi známý člověk, který na začátku fotbalového utkání provádí čestný výkop? Vlažně mu zatleskají - a to je taky všechno. Ne, беру to zpátky, to by znělo přílišně ukřivdění. Je to naopak skvělé! Je to jako být družičkou. Zatím jenom nesu nevěstě vlečku, ale to nejlepší mám pořád ještě daleko před sebou...

Jak by vyznělo srovnání hlavních hrdinů obou Báječných let, Kvida s Kvidem?

Starší Kvido je známější, bohatší, zhýralejší, netrpí už předčasnými ejakulacemi, víc pije, míň píše, míň literaturu prožívá, je možná o něco skeptičtější - a snad i o něco málo moudřejší. A taky překvapeně zjišťuje, že má rád tu přílišně provinční Sázavu.

Po lopatě: Co má starší Kvido z Oskara? Nebo jinak: Před lety šly za mnou po Václavském náměstí tři středoškolačky, spíš z nižších ročníků, a vykládaly čtvrté o Báječných letech pod psa. "No to si musíš přečíst,"

překřikovaly se, "jak se ten Kvido seznamuje s tou Jaruškou a choděj spolu." Pochopil jsem, že o nějakém takovém vztahu sní, cítily z toho příběhu silný, zaznamenaní hodný prožitek. To Oskar bezmála naplňuje klišé zbytečného člověka.

Co nadělám... Oskar je Kvido v blbém životním období. Ne vždycky jde všechno v životě tak, jak bychom si přáli. Ale v Báječných letech s Klausem už je tu opět Kvido.

V Účastnících zájezdu necháváte jistého kritika detailně studovat dívčí rozkrok. Snad za trest. V Báječných letech s Klausem zase Kvidův redaktor musí studovat lepší dívčí pozadí. Opravdu si myslíte, že pokud někdo kritizuje explicitní erotické scény v literatuře, znamená to, že je sám asexuál či impotent?

Ne. Myslím si pouze, že o erotice v literatuře - ale týká se to například i humoru - by měl psát pouze ten, kdo má srovnatelnou vlastní zkušenost. Myslím si zkrátka, že - obrazně řečeno - recenzi na Henriho Millera nebo Charlese Bukowského by neměl psát kardinál Vlč.

Neznat mě bude už za pár let společenské faux pas

Patříte mezi autory, jejichž tvorba je do značné míry závislá na tom, co se kolem nich v poslední době děje. Nebudou teď vaše spisy poněkud nudné, když začínáte - tedy alespoň to všude tvrdíte - nový život? Život milujícího a věrného manžela, později snad i vzorného otce...

Ujišťuji vás, že jakmile začne prodej mých knih upadat, okamžitě se rozvedu, děti vydědím a začnu si píchat heroin.

Ironizujete bulvár, ale přitom do Šťastného Jima píšete na pokračování román, který vám na spisovatelském renomé asi nepřidá. A Story - ta má u vás doložku nejvyšších výhod, právě do její redakce jste přišel s ohláškami vaší svatby...

Protestuji. Svatbu jsem nechodil nikam ohlašovat, pouze jsem v běžném rozhovoru na otázku, zda se náhodou nehodlám v budoucnu oženit, po pravdě odpověděl, že náhodou hodlám. To za prvé. Za druhé: Je třeba rozlišovat měkký bulvár, jako jsou právě Story nebo Šťastný Jim, který sice otiskuje průměrné románky na pokračování a všemožně drbe, ale neubližuje, a tvrdý bulvár, který na jakékoli lidské ohledy kašle. Nazýváme věci pravým jménem. Šéfredaktoři a redaktori různých Superů a Spyů totiž očividně podléhají útěsnému sebeklamu, že dělají práci jako každý jiný. Je třeba říct nahlas, že nedělají. Podílejí se na neomluvitelném svinstvu. Protože když například napíšou, že Libuška Šafránková je alkoholik, že Mathé točil v České televizi porno nebo že Halina Pawłowska předstírala rakovinu, tak se to jinak než svinstvo nazvat nedá.

Ale dá se to ignorovat, ne? To je přece ten neúčinnější postoj k tvrdému bulváru?

Každý to nedokáže. Jak řekl tuším Napoleon: Jsou pomluvy, před kterými i ti nejodvážnější ztratí odvahu. S paní Šafránkovou jsem shodou okolností nedávno mluvil a viděl jsem, jak je z toho opravdu špatná.

Já taky nevidím rád, když někdo ubližuje Libušce Šafránkové.

Lidé, kteří se na tomhle podílejí, jsou v mých očích bezcharakterní hajzlíci. A neodpustím si v této souvislosti připomenout, že jedním z těch, kteří Super osobně křtili, byl Václav Klaus. I kdyby nakrásně nevěděl, jak se onen plátek bude dál vyvíjet, už dávno se od něj měl veřejně distancovat. Dosud to, pokud vím, neudělal.

Vy jste ale umanutý. Abychom nekončili Klausem a silnými slovy: Spočítal jsem si, že pokud budete psát knihy dosavadním tempem a vydávat je každý rok, vždy na počátku května, dočkáme se od vás - pokud nebude osud proti - ještě tak třiceti svazků. Jak to chcete udělat, aby byl každý alespoň trochu jiný a jedinečný?

Naše odhady se rozcházejí... Já počítám ještě minimálně s padesáti svazky... Chcete snad naznačit, že zemřu už v sedmdesáti? Ne, toho, že bych se ve svých příštích knihách opakoval, se neobávám. Správně totiž tuším, že mi život bude přinášet zcela nová, dosud nepoznaná témata. Například "Kvido a umělý chrup" a podobně. Mimochodem, těch zhruba šedesát knih, které hodlám mít na konci života na kontě, představuje řádově pět šest milionů prodaných výtisků. Neznat mě bude už za pár let trapné společenské faux pas! Připadá vám to nesnesitelné sebevědomé? Mně taky - ale to mě na tom právě baví.

Knihy Michala Viewegha

Názory na vraždu (1990)
Báječná léta pod psa (1992, zfilmováno 1997)
Nápady laskavého čtenáře (1993)
Výchova dívek v Čechách (1994, zfilmováno 1997)
Účastníci zájezdu (1996)
Zapisovatelé otcovský lásky (1998)

Povídky o manželství a o sexu (1999)
Nové nápady laskavého čtenáře (2000)
Švédské stoly aneb Jací jsme (fejetony, 2000)
Román pro ženy
Báječná léta s Klausem (vyjde 2002)

Michal Viewegh

Čerstvý čtyřicátník, který narozeniny oslavil 31. března, se už sedm let žije jako spisovatel na volné noze, předtím byl redaktorem nakladatelství Český spisovatel. Své první knížky napsal jako učitel základní školy. Nyní přednáší tvůrčí psaní na Literární akademii v Soukromé vysoké škole Josefa Škvoreckého. Je autorem jedenácti knih, jejichž celkový náklad překročil půl milionu výtisků. Osm z nich bylo přeloženo celkem do sedmnácti jazyků, dvě byly zfilmovány. Je rozvedený, z manželství má dceru. Letos se bude podruhé ženit.

29.11.2008 - JOSEF CHUCHMA - Kavárna - úvaha - str. 28

Zcela nezajímavý Michal Viewegh?

Když nejtěnější český prozaik současnosti Michal Viewegh (1962) vydá novou knihu, v médiích se vzedme vlna. Zejména díky tomu, že spisovatel poskytne rozhovory - a v nich si řekne, co chce a potřebuje k propagaci nového titulu. V závěsu za tím by měla následovat reflexe oné knihy, její hodnocení. To je však nápadně skromnější. A tentokrát tím spíš, že Viewegh vydal svůj jubilejní, dvacátý titul, Román pro muže, nadto vůbec ne špatný. Ticho po pěšině O úrovni přístupu k Vieweghovi něco vypovídá následující detail. Z osmi recenzí či glos, které jsem počátkem tohoto týdne nalezl v databázi médií Newton, dvě tvrdí, že jde o autorův dvacátý román a jedna - kupodivu z pera literárního historika a kritika Pavla Janouška - že jde o spisovatelův dvacátý, tedy výroční příběh. Ve skutečnosti sice Viewegh vydal dvacet titulů, ale z nich je románů (či novel) pouhý tučet; zbytek tvoří dva svazky literárních parodií, dva soubory fejetonů, dále povídková sbírka, deník, divadelní hra a jedna kniha pohádek pro děti.

Nepředpojaté uvažování by mělo vést k tomu, že dvacítká svazků je příležitostí k průběžné kritické bilanci, k pokusu formulovat, co Viewegh v současné české literatuře představuje; obligátní slovo fenomén je nic nefíkající nálepkou. Nabízí se možnost kriticky přehlédnout Vieweghovo dílo celé, nebo podniknout kontextovější analýzu jeho poslední knihy, která k ní poskytuje vhodnou příležitost. Ačkoliv od vydání Románu pro muže uplynuly bezmála dva měsíce, stav věcí je tento: Internetový Portál české literatury (www.czlit.cz), který recenze na české tituly publikuje rychle a hojně, nechal Román pro muže na vědomí. Stejně tak portál I-literatura (www.iliteratura.cz), rozsáhlý a cenný zdroj informací zejména o zahraničních písemnictvích, ale „obhospodařující“ i českou literaturu. Hlavní deníky otiskly buď „povinné“, tedy neslané nemastné recenze, nebo nic. Časopisy Týden, Reflex a Respekt se Vieweghovi vyhnuly.

Byl to přitom právě Respekt, který kdysi (v č. 27/1996), po vydání Účastníků zájezdu, otiskl vynikající text spisovatele a esejisty Jiřího Kratochvila nazvaný Dvě literární postavy a Michal Viewegh. Šlo o dialog figur jménem Petrescu a Max - skrze tu první Kratochvil promlouval za sebe, skrze tu druhou se vciťoval do Viewegha. „A tak, Maxi, veden svými radary, cílevědomě pádlujete do věku videokultury, a mám vás snad přesvědčovat, že tam pádlujete hluboko pod laťkou svého talentu? Váš radar je váš guru. A k tomu patří i to, že pracujete na své image se stejným zápallem jako na svých románech. A tady jsme zas u těch mantinelů. Vaše jedinečná schopnost lovit skutečnost do sítě jazyka se už začíná v Účastnících měnit na pečlivé animování a kolorování. A za chvíli už ztratíte zájem vegetovat ve stále se zužujícím prostoru literatury a ze spisovatele se stanete scenáristou a hvězdou videokultury. Anebo se mýlím?“ ptal se tehdy Petrescu-Kratochvil a pokračoval: „Víte, Maxi, jako člověku bych vám přál co nejšťastnější život, ale jako spisovatel jen samé životní katastrofy, které by probudily váš už podřimující talent. A protože nemáte svůj velký příběh v sobě, přál bych vám, aby si vás, cvak, chytil ten příběh bolestně do želez. A jen katastrofický scénář vašeho života má šanci stát se nekatastrofickým scénářem vaší literární dráhy. Radost z vyprávění je vše, ale má to bohužel jeden blbý háček: tahle radost žije nejen z autorova potu, ale i z jeho krve.“ V pasti a ve volvu Od časů Účastníků zájezdu, své páté knihy, vychrlil Viewegh řadu titulů. Jeho autorský vývoj zdál se téměř vzorně potvrzovat, že se Kratochvil-Petrescu ve výhledu nemýlil. Pak však Vieweghovu otci diagnostikovali rakovinu a předloni zemřel. Tento dotek smrti a vstup do středního věku se všemi jeho strastmi ze zavírajících se dveří, s přibližováním se horizontu vlastního konce, přistříhl Vieweghovu hédonismu, přesněji hédonismu v jeho dílech, křídla. Loňský román Andělé všedního dne byl autorovou první prozaickou reakcí na nový stav. Letošní Román pro muže je reakcí neméně zjištěnou, ale vedenou v širším záběru, se zasaženým, zaníceným občanským či společenským nervem, který tou prózou prochází. Viewegh do románu vtahuje reálie s publicistickou rychlostí, v novince se vyskytují citace z letošního tisku, jde o prózu aktuální v tom smyslu, že chce být (a je) obrazem roku 2008. Avšak v podloží oněch aktualit se nachází Vieweghův hlubší smutek, skepse opravdovější a trvalejší ražby, než byly třeba výkřiky v Báječných létech s Klausem (2002).

Vieweghův Román pro muže lze číst jako sociálně-psychologickou zprávu o současném - v časovém záběru nikoliv pouze sezonním - rozpoložení tuzemské střední třídy. Vyvanul z ní jakýkoliv dějinný optimismus, jde o to, přežít, nebo nanejvýš žít osobně důstojně, ale s minimální nadějí, že věci veřejné se přiblíží představám, jimiž dnešní střední generace žila před osmnácti lety (kdy Viewegh debutoval prózou Názory na vraždu). Kterýkoliv tvůrce Vieweghova typu má asi dobře předvídatelné umělecké a myšlenkové limity, ale to snad neznamená, že

Román pro muže je kniha, o níž je lepší (po)mlčet. A zrovna v periodicích, která by z podstaty měla mít nos i na to, co stojí za pozornost nikoliv z důvodů a dle kritérií takzvaného vysokého umění, nýbrž kvůli tomu, že dané dílo svrchovanou formou uchopuje něco, co je sociálně „ve vzduchu“.

Faktem je, že od zmíněných Účastníků zájezdu Michal Viewegh vyhrtil vztahy k české literární kritice, setrvala si s ní vyřizoval účty jak v prózách, tak v publicistických výstupech. Ale to patří ke kritické profesi, to je vlastně běžný „pracovní úraz“ každého, kdo názory soustavně a bez úhybů vyslovuje veřejně. Postupem doby však část kritiků od Viewegha „odpadla“, přestal ji zajímat nejspíš i právě proto, že neměli zapotřebí, aby je potom máchal ve svých příštích výtvorech a vyjádřeních. Důsledkem toho je, že Viewegh sice nadále velmi dobře své knihy prodává, avšak neadekvátně slabě kritika registruje to, když v jeho psaní dojde k uměleckému posunu, jenž stojí za zevrubnější zaznamenání.

Tuto past nastražil na Michala Viewegha v první řadě on sám. Otázkou však je, zda mu ona kritická ospalost vlastně nevyhovuje. Postava spisovatele v Románu pro muže v jednom ze sebeoslovujících monologů říká: „Na psaní ti pořád záleží (možná dokonce stále víc, než by mělo), na jeho výkladech už ne. Tuzemského literárního života se zúčastníš jen výjimečně. Oni mají své ceny, ty máš své volvo...“

Michal Viewegh: Báječný rok (deník 2005), Reflex 21/2006 Andrej Halada

Hned na úvod musím poněkud „nekriticky“ přiznat čtenářský zážitek, který jsem si z Vieweghovy nové knihy odnesl: výborně se čte. Velkou roli tu hraje forma, protože deník, tedy nahlédnutí do osobního života jiného člověka, je dnes jedním z nejatraktivnějších literárních žánrů (vedle paměti a thrilleru). Navíc koho by nezajímalo, jak žije člověk, který je tzv. celebritou, ale v porovnání s pomíjivými reprezentanty show-businessu je to osobnost značné intelektuální úrovně, za níž stojí úspěšná a i ve světě akceptovaná práce? Zatímco někdo baží po tom, vědět, co si spolu v posteli šišljají Lucka s Noidem, intelektuály zase může zajímat, co si povídá Viewegh se svou ženou. Přiznejme si tuhle voyeurskou úchylku, která je skoro v každém z nás, stejně jako Viewegh ve svém deníku přiznává, že masturbuje nebo navštěvuje na Internetu pornostránky s lolitkami.

A pak umí Viewegh dobře psát.

Zní to jako samozřejmost, ale jeho styl je i po dvaceti letech publikování stále lehký, obratný. Báječný rok je klipovitý kaleidoskop s krátkými odstavci, v nichž je přítomen určitý děj, myšlenka, nebo alespoň postřeh. Nejde o bilanční analýzu duše, ale o rychlou jízdu stopadesátkou po dálnici vlastních pocitů, prožitků, nálad, po denních událostech a místech. Úsudky a soudy jsou bezprostřední, střílené od boku, takže někdy minou cíl nebo vyšumí, často se ale trefí. S některými Vieweghovými názory (třeba na politiky) jsem se neztotožnil, s mnoha jeho postřehy o lidech ze společenského, kulturního, mediálního světa ano. Fakt jsem se pobavil nad těmi charakteristikami ... Mnohokrát jsem taky musel souhlasit s tím, co Viewegh píše o literatuře, jak hodnotí některé české i světové autory.

Nicméně vieweghovský nekončící boj s recenzenty jeho vlastních knih místy unavuje, je to takové bolestínské stejně jako časté poznámky týkající se bulváru. Pomyslíte si: to si neumí říct: „Psi štekají, ale karavana jde dál ...“? Neumí a důvody dokonce sám uvádí. Bral jsem to tedy jako autorovu osobnostní potíž, obsesi. Má jich ostatně víc, například ony fascinace mladými dívkami a ženami vůbec. Častokrát jsem si proto pokládal i otázku, co na deník asi řekne jeho vlastní žena.

Za důležitý - i v této souvislosti -ale považuji autorův popis situace, kdy sedí u počítače a uvědomuje si, že právě toto místo je mu nejbližší. Je to upřímné konstatování, že psaní je jeho celoživotní potřebou, je to nutkání možná stejně silné jako sexuální pud. A literárnímu sebevyjádření, své práci, je schopen obětovat skutečně hodně.

I vlastní soukromí. Tato zmínka je i klíčem k pochopení, proč vlastně Viewegh svůj deník napsal. Není v tom přehnaný exhibicionismus, tvůrčí krize, komerční úvaha. Viewegh si prostě deník chtěl zkusit jakožto žánr, stejně jako si už vyzkoušel detektivku, ženský nebo generační román.

Zůstalo ve mně po přečtení i něco dalšího než informace o Vieweghově osobním životě, jeho názorech a pocit, že jsem si knihu užil? Ano: například v závěru roku, a tím i v závěru knihy Vieweghovi jakožto spisovateli „nahrála“ osobní událost. Zdravotní stav jeho otce se zhoršil (v roce 2006 také zemřel) a líčení tohoto „příběhu“ dodává knize další rozměr. Lehkost i vtip ustupují, zůstává smutek lidského osudu, který emocionálně osloví.

Není to prázdné čtení. h Michal Viewegh: Báječný rok (deník 2005).

Michal Viewegh: Báječná léta s Klausem. Reflex 24/2002, Michal Schindler

Ať se nám to líbí, nebo ne, Michal Viewegh je významným fenoménem naší současnosti, a to nejen v oblasti literatury. Přemýšlet o něm totiž stále více znamená nutnost zabývat se také úrovní české literární kritiky, specifickými rysy naší národní povahy, a dokonce společensko-politickým vývojem. Jeho jedenáctá kniha, Báječná léta s Klausem, vykročila svým působením za hranice prózy zcela bezprecedentně. Reakce na ni odrážejí mimo jiné také skutečnou hloubku českého intelektuálního brouzdaliště. V roce 1990 vyšla Michalu Vieweghovi v nakladatelství Český spisovatel první kniha: Názory na vraždu. Širší veřejnost však autora objevila až o dva roky později, po vydání dnes již proslaveného románu Báječná léta pod psa. Ve stále ještě chaotickém porevolučním literárním prostředí zapůsobil Vieweghův nápad vyrovnat se s minulostí pomocí inteligentního humoru doslova jako zjevení. V atmosféře hledání klíče k uchopení socialistické zkušenosti, který by společnosti umožnil vypořádat se s ní alespoň trochu se ctí, přišel ironický román mladého a začínajícího (tudíž nezkompromitovaného) autora jako na zavolanou. Čtenáři ho vzali okamžitě za svého pro jeho spontánně brilantní vypravěčství, kritika se navíc konečně dočkala autora, který mohl být hýčkán jako zázračné dítě porevoluční literatury. I z toho pramenila tehdy takřka nekritická chvála. Na podzim 1993 byla Michalu Vieweghovi za Báječná léta pod psa, mj. pro jeho mimořádný smysl pro humor, udělena Cena Jiřího Ortena. Tedy poměrně prestižní ocenění pro mladé autory do 30 let, které vzniklo původně neoficiálně již za normalizace. V témže roce také vychází Vieweghova třetí kniha, sbírka parodií Nápady laskavého čtenáře, která je pro svého autora v mnohém přelomová. Domovským nakladatelstvím se mu k oboustranné spokojenosti stává brněnský Petrov Martina Pluháčka, ale začíná poměrně nečekaně ztrácet přízeň kritiků. Humorista Viewegh se jim překvapivě rychle přejedl. V roce 1994 se stává literárním zjevením temná a mystická Sestra Jáchyma Topola, kterou lze v jistém smyslu označit za ryzí protiklad průzračně jasných Báječných let. Takřka současně také začíná kritický hon na Michala Viewegha. Jeho nový román, Výchova dívek v Čechách, byl smeten jako povrchně vtipná, lascivní červená knihovna.

HON NA VIEWEGHA

Události následujících let lze rekapitulovat vcelku stručně. V románu Účastníci zájezdu (1996) věnoval rozezlený Viewegh svým nejméně oblíbeným recenzentům šťavnaté pasáže, za což si vysloužil oprávněnou a neméně šťavnatou kritiku. Roztočila se spirála vzájemné nevraživosti. Vieweghova čtenářská oblíbenost ale nezávisle na tom stoupala. Beletristické knihy Zapisovatelé otcovské lásky (1998), Povídky o manželství a sexu (1999), Nové nápady laskavého čtenáře (2000) ani Román pro ženy (2001) v tom zásadní změnu nepřinesly.

Vieweghův styl si aspoň částečně držel úroveň, ačkoli autor stále více vycházel vstříc publiku. V jednom z rozhovorů říká: "Když už mi přiznali, že se mi někdy povede vtip, proč to nevyužít?... Když spisovatel ví, že umí psát dialog, přece nenapíše román bez jediného dialogu." Současně trvá na tom, že má vyšší cíle: "Zaujímat důstojné místo v české literatuře. A stále jsou lidé, kteří mne z těch vyšších pater literatury ještě pořád vyhánějí." Bylo jich tedy dost.

V portrétu, který přinesl Reflex v roce 1996, Viewegh říká: "Nikdy na otištěné recenze nijak nereaguji. Trpím mlčky." Svým kritikům se prý dostatečně pomstil v Účastnících zájezdu. Jenže konflikty se dále přiosťují a boj s kritikou je hlavním důvodem velké části mediálního zájmu o autora. Je to ostatně vděčné téma. O rok později už je Viewegh o poznání rozhořčenější: "Na určitou míru nedorozumění je člověk samozřejmě připraven. Ale setká-li se s totálním neporozuměním, s totální ignorancí, dezinterpretací, a to navíc od lidí, kteří se domýšlivě vyhláší za experty na literaturu a nepochopí přitom zjevné autorské záměry? Možná jsem skutečně reagoval hysteričtěji než ostatní, ale někdy to chce vykřičet do světa."

Jakési vyvrcholení přišlo na sklonku roku 2000. Kritik Jaromír Slomek nevybíravě napadl zlomek ze souboru Vieweghových fejetonů Švédské stoly aneb Jací jsme, publikovaných během let v MF Dnes, a odsoudil na tomto příkladu jeho autorské směřování. Viewegh ztratil nervy a počkal si na Slomka v tradičním exekučním prostoru Staroměstského náměstí. Spory o to, zda mu dal ránu pěstí, facku, nebo ho "jen" chytil pod krkem, vynechme.

KRITICKÝ PROTIPOHYB

S přílišnou přízní se nesetkaly ani dva filmy natočené ve druhé polovině 90. let podle knih Báječná léta pod psa a Výchova dívek v Čechách. Prvnímu byl vyčítán přehnaný sentiment, druhému skoro všechno. Přesto měl Viewegh vždy několik "obhájců", tedy těch, kteří jej neodsuzovali bezvýhradně. Emil Lukeš například k Zapisovatelům otcovské lásky v létě 1998 uvedl: "Na rozdíl od některých jiných kritiků si nemyslím, že Viewegh je to horší, s čím se čtenáři a diváci mohou setkat." O rok později sumarizoval: "I ve svých posledních knihách se autor zabývá nějakým, byť dílčím psychologicko-společenským problémem. Psát úplně nezávaznou, nic neřešící prózu ani nedovede. Neumí a také ani nechce psát o věcech, které ho nezraňují a nepálí..." Ale takto konkrétní, natož vstřícný, byl málokdo. Neurčitost kritických výhrad proti Vieweghovi dokonce svého času ironizovala pravidelná recenzní rubrika Aloise Burdy v literárním občasníku Tvar: "Ani to číst nemosím, abych řekl, že je to sračka, to přece dnes už každý ví, že Viewegh píše sračky!... Právě to, že se vám to líbí, je nejlepší důkaz, že je to sračka, protože vy se nad tím dojímate a prožíváte to a to pořádný kritik nesmí."

Chce-li se člověk na celou kauzu dívat objektivně, těžko se může k jedné ze stran přidat bez výhrad. Zjednodušeně řečeno: Viewegh je sice trochu egomaniak a narcis, ale spousta jeho kritiků na tom není o moc líp. Už jen ten neutuchající zájem o jeho údajně tak bezcenné dílo. Psát o Vieweghovi je prostě pro zviditelnění výhodnější než se věnovat spisovatelům, které nikdo nezná. I kritici chtějí být čtení a účast ve hře Sejmí si svého Viewegha je zárukou pozornosti.

BÁJEČNÁ LÉTA S KLAUSEM

I Situace se časem ustalovala. I rozruch nad kampaní fingovaných milostných dopisů v pražském metru, která loni předcházela uvedení Románu pro ženy, byl vzhledem k

dlouhodobému obviňování autora z pokleslosti mírný. V MF Dnes Michal Viewegh nedávno uvedl, že od kritiků už vůbec nic neočekává. "No, možná tak trochu tajně doufám, že jejich, největší výkony už snad mám za sebou." Nedlouho před vydáním románu *Báječná léta s Klausem* by musel být hodně naivní, aby to myslel vážně. Jeho nová, politicky laděná kniha, která navíc vyšla krátce před volbami, způsobila doslova smršť. Vyjadřoval se k ní kdekdo a už tak rozsáhlá reklamně mediální masáž dosáhla bezkonkurenčních rozměrů. Ovšem stejně bezkonkurenčních, jako je v kontextu naší současné beletrie náklad 30 000 výtisků.

Na novou úroveň vystoupil dosah fenoménu Viewegh zejména po tom, co autor několik dní před vydáním své výrazně antiklausovsky zaměřené knihy v rozhovoru *Objevily se snahy román zastavit pro Lidové noviny* uvedl: "Později jsem měl dva tři signály, že Ódéese ležím v žaludku a že si prý na jakémsi grémiu o mně povídali... Nedávno jsem absolvoval schůzku, kde mě jistí lidé upozornili, že se údajně objevily snahy, aby můj román nevyšel." Není divu, že po tomto prohlášení začal předseda ODS vidět rudě. Na otázku, co si o spisovatelově tvrzení myslí, Václav Klaus odpovídá: "Pan Viewegh je cynik, který je schopen pro podporu prodeje své knihy udělat vše. Obdivuji někoho, kdo umí takto veřejně lhát. Nebo je to nemoc, to nevím." Ostře odmítá i možnost, že by o Vieweghovi ODS byť i jen jednala na "jakémsi grémiu".

Ale solidní hřebík do rakve své stále chatrnější seriózní pověsti si Viewegh zatloukl poznámkami o možné fyzické likvidaci nejen v očích ODS. A nemusíme se obracet ani k bohatým reakcím mediálně viditelných recenzentů. Akademicky uměřený literární kritik, vedoucí katedry české literatury filozofické fakulty UK Petr A. Bílek říká: "To zmedializování je už poněkud nechutné. Jako by i on byl ještě pohlcen národněobrozenským předpokladem, že spisovatel je figura veřejná, na jejíž intimity má každý nárok. Blábolem o tom, kterak se publikací posledního román u ocitl v ohrožení, překročil nepsanou, ale evidentní hranici soudnosti."

V jistém smyslu na opačné straně barikády je Vieweghův dvorní nakladatel Martin Pluháček. Pojí je nejen pracovní záležitosti, ale i dlouhý přátelský vztah, který českou kulturu dlouhodobě obohacuje v mnoha směrech (díky příjmům z Vieweghových knih může Petrov vydávat množství nezavedených autorů a jen na základě této spolupráce mohlo dojít i k pozoruhodnému pokusu o nový literární časopis *Neon*). Na dotaz, zda se v případě údajných politických tlaků na zastavení románu nejedná o pouhé P. R. využívající předvolebního období, Martin Pluháček odpovídá: "Od Michala jsem slyšel totéž, co si mohli přečíst lidé v rozhovoru pro *Lidovky*. Dodat mohu snad jen to, že do nakladatelství nám v souvislosti s vydáním Michalovy knihy chodí už přes měsíc anonymy vystříhané z novinových titulků lepených na korespondenční lístky. Nejde o žádné výhrůžky, jen o přiblblé splácaniny na motivy, Viewegh, prachy, ostuda` apod. Několik anonymů ze stejné dílny dostal i knihkupec Fišer, u něhož proběhlo slavnostní uvedení knihy na trh." Skutečnost tedy zná zřejmě jen Michal Viewegh, který však svá slova odvolat nehodlá. V interview pro MF Dnes však připustil, že už mu Klaus leze na mozek.

BÁJEČNÁ LÉTA S KLAUSEM II

V citovaném rozhovoru LN Viewegh tvrdí, že psát o Václavu Klausovi považuje za svou "národněbuditelskou" povinnost. "Většinu lidí totiž politika nezajímá, nechtou noviny, nesledují zprávy. O Klausově pokrytectví a demagogii se přitom můžou přesvědčit denně," uvedl. Profesionálním kritikem poměrů ale být nechce, neplánuje ani vstup do politiky. "Já prostě vždycky píšu o tom, co mě upřímně zajímá, upřímně baví nebo upřímně štve... A poslední

dobou mě zkrátka ze všeho nejvíc štve politika, a zvláště pak Klaus." V podstatě návazně pak v MF Dnes podpořil Koalici. Je jednoduché znovu jej nařknout z využívání předvolebního boje ke zviditelnění, avšak proti tomu stojí jeho dlouholetý aktivismus doložený nejen množstvím politických fejetonů v průběhu 90. let, ale především skutečností, že byl už jako středoškolský učitel ve své domovské Sázavě jedním ze zakladatelů Občanského fóra. Svě postoje zřejmě alespoň v tomto ohledu myslí vážně. Jde ostatně spíše o formu.

"Je to normální politická agitka jako volební letáky, billboardy, hesla," reaguje zcela rozhodně Václav Klaus na otázku, zda si myslí, že by Vieweghova kniha mohla nějakým způsobem ovlivnit voliče. "Svůj vliv to určitě má. Nadějí je, že podobné přestřelené útoky mohou mít opačný efekt, než jaký autor zamýšlí," dodává předseda ODS. A jak se na knihu dívá kritika? Vyjma výhrad spojených zejména s její politickou linií a jejím vztahem k příběhu je k ní kupodivu i vstřícná. Tedy ta část, která se snaží nejen seknout, ale být i myšlenkově koherentní. Přes řadu výhrad našli pro *Báječná léta* s Klausem alespoň částečné pochopení například Pavel Mandys, Aleš Hamaň či Jan Lukeš. Podnětně je zpracoval také kolega Miloš Čermák, hostující se svou úvahou v LN. Nyní už nejde ani tak o Viewegha, jako spíš o argumentační úroveň českých intelektuálních kruhů. V dnešních tristních podmínkách si zaslouží díky každý, kdo své názory dokládá jinak než spíláním, zhovadilými generalizacemi či osobními afekty.

VIEWEGH LITERÁRNÍ

Ředitel Ústavu pro českou literaturu A V ČR Pavel Janoušek k tomu říká: "Myslím, že je třeba dosti rozlišovat mezi Vieweghovou literární tvorbou a jeho společenským image, na kterém dlouho pracuje. Je totiž kromě jiného i dobrý obchodník, který umí svůj výrobek prodat..., byť i za cenu opovržení ze strany těch, kteří volí jinou cestu, nebo si ve svých snech spisovatele představují jinak než jako úspěšnou televizní hvězdu." A jaká je tedy Vieweghova pozice ryze literární? "Je jednou z nejvýraznějších osobností současné české literatury," soudí Pavel Janoušek. "Pohybuje se z vlastního rozhodnutí i z vlastního naturelu na čtenářském pólu literární produkce. Nepíše pro kritiku a myslím, že není ani komerční řemeslník. Jsem přesvědčen, že píše pro sebe, pro své potěšení z vyprávění příběhů - a očekává za to odměnu," konkretizuje.

Zcela na závěr se hodí názor již citovaného Petra A. Bílka, shrnující fenomén Michala Viewegha celistvěji: "Dokázal, že současný český autor je schopný dosáhnout bestsellerové úrovně, aniž by musel mít k dispozici televizní talk show či zážitky z poradování první dámě. Jeho texty, ať už si o jejich kvalitě myslíme cokoli, zůstávají na podloží literární tradice a rozvíjejí to, čemu lze stále ještě říkat román."

Báječná léta. Reflex 20/2002. Ondřej Hejma

Michal Viewegh coby sametový Hemingway kdysi napsal *Báječná léta pod psa*, tedy jako že za komunistů bylo špatně, ale zase jsme byli mladí. Teď napsal *Báječná léta* s Klausem, jako že komunismus je pryč, ale ten život zase nestojí za nic. Jeden literární analytik, kterému věřím všechno kromě toho, co napíše do novin, se mi svěřil, že je to "zatím nejčtivější" Viewegh, ale publikované úryvky to nepotvrzují. Kvidův sex v kabině beznadějně zprivatizované Kotvy by byl zajímavější než dědečkovy vzpomínky na kupónovku. Jako symbol dekády potřebuji víc než černobílou fotografii pletence autorova břišního svalstva,

jakkoliv mu holky lásky plně přezdívaly "houstička". Jenom doufám, že budoucí autoři tohoto žánru najdou více odvahy, a až nám někdo (Pehe, Žantovský, paní Dagmar...) v předvečer prezidentských voleb nadělí Báječná léta s Havlem, konečně se dozvíme něco opravdu zajímavého. To by byly vánoce!

+ internetové odkazy...

<http://www.blisty.cz/art/12147.html>

<http://www.blisty.cz/art/10586.html>

<http://www.blisty.cz/2002/5/22/art10571.html>

<http://www.ipetrov.cz/dokument.py?idd=D00000000000000660>